

Ochrana práv podozrivých a obvinených detí v trestnom konaní

Kompendium dobrej praxe naprieč Európskou úniou

Jún 2026

International Commission of Jurists (ICJ) pozostáva zo 60 významných sudcov, sudkýň, právnikov a právničiek zo všetkých regiónov sveta a podporuje a chráni ľudské práva prostredníctvom právneho štátu tým, že využíva svoje jedinečné právne znalosti na rozvoj a posilnenie vnútroštátnych a medzinárodných systémov spravodlivosti. ICJ bola založená v roku 1952 a pôsobí na piatich kontinentoch, pričom jej cieľom je zabezpečiť postupný rozvoj a účinné uplatňovanie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva; zabezpečuje realizáciu občianskych, kultúrnych, hospodárskych, politických a sociálnych práv; chráni deľbu moci a zaručuje nezávislosť súdnictva a právnických profesií.

Ochrana práv podozrivých a obvinených detí v trestnom konaní

© Copyright International Commission of Jurists

Uverejnené v júni 2026

International Commission of Jurists (ICJ) povoľuje voľnú reprodukciu častí akýchkoľvek svojich publikácií za predpokladu, že sú riadne citované ako zdroj a kópia publikácie obsahujúca citované časti je zaslaná do sídla ICJ na túto adresu:

International Commission of Jurists
Rue des Buis 3
P.O. Box 1740
1211 Geneva 1, Švajčiarsko
t: +41 22 979 38 00
www.icj.org

Pri príprave tohto kompendia boli veľmi užitočné príspevky národných expertov a partnerov projektu, vrátane **Fóra pro lidská práva (FORUM)** z Českej republiky a Slovenska, **Bulharského helsinského výboru (BHC)**, **Helsinskej nadácie pre ľudské práva (HFHR)** v Poľsku, **Défense des Enfants International (DEI Belgique)** v Belgicku a **Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM)** v Holandsku.

Na vzniku tohto kompendia sa významnou mierou podieľala aj Charlotte Veator, stážistka programu Medzinárodnej komisie právnikov (ICJ) pre Európu a Strednú Áziu (ECA), ktorá pripravila jeho prvý návrh. Na jeho vzniku sa ďalej podieľali aj Karolína Babická, hlavná právna poradkyňa ICJ ECA; Viktoriia Konashava, právna výskumníčka ICJ ECA; a Temur Shakirov, riaditeľ ICJ ECA. Livio Zilli, zástupca riaditeľa právneho a metodického oddelenia ICJ, zabezpečil právnu revíziu textu.

Funded by
the European Union

Financované Európskou úniou. Názory a stanoviská vyjadrené v tomto dokumente sú však výlučne názormi autora (autorov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie alebo Európskej komisie. Európska únia ani Európska komisia za ne nenesú žiadnu zodpovednosť.

Ochrana práv podozrivých a obvinených detí v trestnom konaní

*Kompendium dobrej praxe naprieč Európskou
úniou*

Jún 2026

Obsah

I.	Úvod	1
II.	Procesné práva	3
1.	Právo na prístup k obhajcovi	3
1.1.	Medzinárodné a európske právne štandardy	3
1.2.	Porušenia práv a medzery v implementácii	6
1.3.	Príklady dobrej praxe	10
2.	Právo na informácie o obvinení a o právach	12
2.1.	Medzinárodné a európske právne štandardy	12
2.2.	Porušovanie práv a medzery v implementácii defined.	Error! Bookmark not
2.3.	Príklady dobrej praxe	15
3.	Záruky v súvislosti s pozbavením slobody	16
3.1.	Medzinárodné a európske právne štandardy	16
3.2.	Porušovanie práv a medzery v implementácii	20
3.3.	Príklady dobrej praxe	25
III.	Časté prekážky pri uplatňovaní práv detí	29
1.	Diskriminačné praktiky ovplyvňujúce výkon procesných práv	29
1.1.	Medzinárodné a európske právne štandardy	29
1.2.	Porušovanie práv a medzery v implementácii	30
1.3.	Príklady dobrej praxe	33
2.	Deti mladšie ako vek trestnej zodpovednosti	34
2.1.	Medzinárodné a európske právne štandardy	34
2.2.	Porušovanie práv a medzery v implementácii	35
2.3.	Príklady dobrej praxe	36

I. Úvod

Deti, ktoré prichádzajú do styku s trestným súdnictvom ako podozrivé alebo obvinené osoby, často čelia závažnému porušovaniu svojich ľudských práv, a to v prvom rade práva na účinnú účasť v trestnom konaní.¹ Riziko porušenia ľudských práv detí, ktoré sú údajne v konflikte so zákonom a ktoré prichádzajú do styku s trestným súdnictvom ako podozrivé alebo obvinené osoby, môže byť ešte väčšie v prípade detí zo znevýhodneného alebo inak marginalizovaného prostredia, keďže ich situáciu zhoršujú okrem iného jazykové bariéry, obmedzený prístup k právnej pomoci a diskriminačné praktiky.

Zabezpečenie toho, aby sa deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými, mohli zmysluplne zúčastňovať na trestnom konaní, má kľúčový význam pre zaručenie ich práva na spravodlivý proces.² Hoci existujú početné medzinárodné a regionálne nástroje v oblasti právnych predpisov týkajúcich sa ľudských práv, ako napríklad Dohovor OSN o právach dieťaťa (CRC),³ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR),⁴ Európsky dohovor o ľudských právach (EDĽP),⁵ Usmernenia Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí⁶ a Smernica Európskej únie (EÚ) 2016/800 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní,⁷ ich účinná implementácia zostáva v členských štátoch EÚ naďalej výzvou. Napriek existencii týchto nástrojov deti, najmä tie zo znevýhodneného alebo inak marginalizovaného prostredia, naďalej čelia systémovým prekážkam pri uplatňovaní svojho práva na spravodlivý proces a ďalších práv, keď sa ako podozrivé alebo obvinené osoby dostanú do kontaktu s trestným súdnictvom.

V rámci projektu *[Prístup k spravodlivosti pre deti, ktoré sú obvinenými alebo podozrivými v trestnom konaní \(ACCESS\)](#)* boli vykonané národné základné štúdie v šiestich zúčastnených krajinách: Belgicku, Bulharsku, Českej republike, Holandsku, Poľsku a na Slovensku.⁸ Tieto štúdie skúmali tak právne rámce, ako aj praktické uplatňovanie práva

¹ Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA). 2022. *Deti ako podozrivé alebo obvinené osoby v trestnom konaní*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-children-procedural-safeguards_en.pdf, s. 1.

² Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), 2023. *Rámec pre justíciu prispôsobenú deťom: Budovanie justičného systému zameraného na človeka*. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/11/oecd-child-friendly-justice-framework_40b81cd7/6a60970e-en.pdf, s. 9.

³ *Dohovor* Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa (CRC), prijatý Valným zhromaždením ako súčasť rezolúcie 44/25, dokument OSN A/RES/44/25 (20. november 1989).

⁴ *Medzinárodný pakt* OSN o občianskych a politických právach (ICCPR), prijatý Valným zhromaždením ako súčasť rezolúcie 2200A(XXI) 16. decembra 1966.

⁵ Rada Európy, *Európsky dohovor o ľudských právach (EDĽP)*, ETS č. 5 (4. november 1950).

⁶ Rada Európy, *Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí*, prijaté Výborom ministrov Rady Európy 17. novembra 2010, a dôvodová správa (Usmernenia o súdnictve zohľadňujúce potreby detí, 2010).

⁷ Európska únia, *Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými v trestnom konaní (smernica (EÚ) 2016/800)*, Ú. v. EÚ L 132, 21. mája 2016.

⁸ Základné štúdie (baseline studies) vypracovali národní partneri s odbornými znalosťami a povedomím o príslušných národných kontextoch, čím sa zabezpečila relevantnosť a presnosť pri odzrkadľovaní miestnych právnych a procesných rámcov. DEI Belgique, BHC, FORUM, NJCM, HFHR. 2025. *Základné štúdie o procesných právach detí podozrivých a obvinených v trestnom konaní v Belgicku, Bulharsku, Českej republike, Holandsku, Poľsku a na Slovensku podľa smernice (EÚ) 2016/800 (základné štúdie ACCESS)*.

na spravodlivý súdny proces pre deti, ktoré prichádzajú do styku s trestným súdnictvom ako podozrivé alebo obvinené osoby v každom národnom kontexte. Zistenia identifikovali niekoľko kritických problémov,⁹ ktoré boli ďalej preskúmané počas [medzinárodného okrúhleho stola](#) a v sérii naväzujúcich online workshopov¹⁰ určených pre štyri profesijné skupiny: (1) právnikov; (2) sudcov; (3) sociálnych pracovníkov a probačných úradníkov; (4) prokurátorov a príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní.

Toto **kompéndium dobrej praxe** zhromažďuje poznatky získané prostredníctvom medzinárodných výmen skúseností medzi odborníkmi pôsobiacimi v sektore trestného súdnictva. Predstavuje kľúčové problémy, vrátane rizík porušenia práv detí identifikovaných v šiestich vyššie uvedených krajinách EÚ, a zdôrazňuje sľubné postupy, ktoré je možné prispôbiť a replikovať v rôznych jurisdikciách za účelom ochrany ľudských práv detí, keď sa dostanú do kontaktu s trestným súdnictvom ako podozrivé alebo obvinené osoby.

Kompéndium skúma ľudské práva podozrivých a obvinených detí v trestnom konaní, pričom sa zameriava predovšetkým na právo na spravodlivý proces; právo na slobodu a osobnú bezpečnosť; právo na nediskrimináciu; a právo na rovnosť pred zákonom a rovnakú ochranu zákona v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a s príslušnými právnymi nástrojmi EÚ. Kompéndium slúži ako zdroj informácií pre členské štáty EÚ; poskytuje jasný a ucelený prehľad medzinárodných a európskych noriem a postupov s cieľom podporiť ich dôslednú implementáciu a posilniť ochranu ľudských práv detí v systémoch trestného súdnictva.

Okrem toho, že čerpá z národných skúseností zdokumentovaných vo vyššie uvedených národných základných štúdiách, toto kompéndium poskytuje tiež prehľad relevantných medzinárodných a regionálnych právnych noriem a zaoberá sa kľúčovými prierezovými otázkami, ktoré majú vplyv na spravodlivý proces v kontexte trestného konania. Konkrétne sa zameriava na päť kľúčových oblastí:

- 1) právo na prístup k obhajcovi ako kľúčová súčasť práva na obhajobu;
- 2) právo na informácie o obvinení a právach;
- 3) záruky súvisiace s pozbavením slobody;
- 4) diskriminačné praktiky; a

⁹ Patrí sem nerovnaké zaobchádzanie s deťmi zo zraniteľných skupín (najmä s deťmi z menšín, deťmi so zdravotným znevýhodnením a deťmi zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia); problematiké prekryvanie opatrení rodinného práva a trestného práva, najmä v prípadoch týkajúcich sa detí, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti; štrukturálne črty niektorých systémov spravodlivosti pre deti, v ktorých môžu prístupy založené na sociálnej starostlivosti alebo paternalistické prístupy viesť k tomu, že sa s deťmi zaobchádza predovšetkým ako s objektmi ochrany alebo intervencie, a nie ako s nositeľmi práv, ktorí majú nárok na plné procesné záruky; nedostatky v právnych rámcoch, ktoré obmedzujú implementáciu záruk v raných fázach konania; a významné rozpočtové a kapacitné obmedzenia, ktoré ovplyvňujú odbornú prípravu, právnu pomoc, špecializované služby a infraštruktúru. Štúdie ďalej poukazujú na nedostatky v praktickom uplatňovaní kľúčových procesných práv, vrátane práva na právnu pomoc, práva na informácie, kvality a účelu individuálnych posudkov a nejednotného uplatňovania pozbavenia slobody ako krajného opatrenia.

¹⁰ Online workshopy pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025. <https://www.icj.org/eu-access-to-a-lawyer-in-juvenile-justice-proceedings-remains-a-key-concern-in-several-eu-member-states/>; Online workshopy pre sociálnych pracovníkov a probačných úradníkov, 28. apríla a 5. mája 2025. <https://www.icj.org/eu-better-support-structures-for-children-in-conflict-with-the-law-are-needed/>; Online workshopy pre sudcov, 14. a 21. mája 2025. <https://www.icj.org/eu-judges-discuss-the-need-for-stronger-individual-assessments-and-alternatives-to-detention-for-children-in-conflict-with-the-law/>. Webinár pre prokurátorov a príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní, 27. október 2025. <https://www.icj.org/eu-experts-highlight-the-need-to-address-inequality-and-expand-alternatives-to-child-pre-trial-detention-in-criminal-proceedings/>.

- 5) zaobchádzanie s deťmi, ktoré sú podozrivé alebo obvinené zo spáchania protiprávneho činu, ale nedosiahli vek trestnej zodpovednosti.

V každej z týchto kľúčových oblastí kompendium opisuje platné právne štandardy, identifikuje ťažkosti, s ktorými sa šesť uvedených krajín EÚ stretáva pri implementácii a dodržiavaní týchto noriem a svojich záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva, a poukazuje na príklady dobrej praxe, ktoré boli vyvinuté v rámci snahy riešiť tieto ťažkosti. Tieto príklady ponúkajú praktické usmernenia a inšpiráciu pre odborníkov v oblasti práva a spravodlivosti v celej EÚ, ktorí sa snažia posilniť dodržiavanie práva detí na spravodlivý proces, a to aj prostredníctvom zavádzania procesných záruk, a zabezpečiť nediskriminačný prístup k spravodlivosti pre všetky deti, ktoré prichádzajú do styku s trestným súdnictvom buď ako podozrivé, alebo ako obvinené osoby.

II. Procesné práva

1. Právo na prístup k obhajcovi

1.1. Medzinárodné a európske právne štandardy

Deti, ktoré sú v trestnom konaní podozrivými alebo obvinenými, majú **právo na právnu pomoc**, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou práva na obhajobu, hmotného práva a kľúčovej zložky práva na spravodlivý proces v kontexte trestného konania, uznávaného v mnohých medzinárodných a regionálnych právnych nástrojoch v oblasti ľudských práv.¹¹ Patrí sem Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (článok 14), Dohovor o právach dieťaťa (články 12, 37 a 40), Európsky dohovor o ľudských právach (článok 6) a Charta základných práv EÚ (články 24, 47 a 48). Tieto nástroje spolu so Smernicou EÚ 2016/800 o procesných zárukách pre deti v trestnom konaní zaručujú právo dieťaťa na spravodlivý proces a stanovujú základné právne štandardy týkajúce sa právnej pomoci a procesných záruk, ktoré zabezpečujú a chránia ľudské práva detí, ktoré prichádzajú do styku s trestným súdnictvom buď ako podozrivé osoby, alebo ako obvinené osoby. Smernica 2016/800 stanovuje procesné záruky, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby deti, ktoré sú v trestnom konaní podozrivými alebo obvinenými osobami, mohli tomuto konaniu rozumieť a účinne sa na ňom podieľať,

¹¹ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR), článok 14 ods. 3 písm. d): „Pri rozhodovaní o akomkoľvek trestnom obvinení proti nemu má každý právo na tieto minimálne záruky za podmienok úplnej rovnosti: ... byť súdený za svojej prítomnosti a brániť sa osobne alebo prostredníctvom právneho zástupcu, ktorého si sám zvolí; ak nemá právneho zástupcu, na to, aby bol o tomto práve informovaný; a mať prideleného právneho zástupcu v každom prípade, keď to vyžadujú záujmy spravodlivosti, a v takom prípade bezplatne, ak nemá dostatočné prostriedky na jeho úhradu“; Dohovor o právach dieťaťa, článok 37 písm. d): „každé dieťa pozbavené slobody má právo na bezodkladný prístup k právnej a inej primeranej pomoci“, článok 40 ods. 2 písm. b) bod ii): „byť bezodkladne a priamo informované o obvineniach proti nemu, a to prípadne prostredníctvom svojich rodičov alebo zákonných zástupcov, a mať k dispozícii právnu alebo inú primeranú pomoc pri príprave a prednesení svojej obhajoby“; EDLP, článok 6 ods. 3; Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, oddiel 2. Právne poradenstvo a zastupovanie, bod 37: „deti by mali mať právo na vlastného právneho zástupcu a zastupovanie“; *Blokhin proti Rusku*, Európsky súd pre ľudské práva (ESLP), sťažnosť č. 47152/06, rozsudok z 23. marca 2016, bod 199; *Salduz proti Turecku*, ESLP, sťažnosť č. 36391/02, rozsudok z 27. novembra 2008, bod 62; Smernica (EÚ) 2016/800, článok 6 ods. 1 a 2: „Členské štáty zabezpečia, aby deťom bol poskytnutý právny zástupca..., aby mohli účinne uplatňovať svoje práva na obhajobu.“

uplatniť svoje právo na spravodlivý proces a predísť opakovaniu trestných činov prostredníctvom lepšej sociálnej integrácie, ak sa skutočne dopustili trestného činu.¹²

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESĽP) takisto uznala právo dieťaťa na obhajcu, najmä v prípadoch ako *Blokhin proti Rusku*¹³ a *Salduz proti Turecku*.¹⁴ Právo na právnu pomoc sa vzťahuje nielen na deti, ktoré sú zatknuté alebo zadržané, ale aj na tie, ktoré sú v rámci trestného konania podozrivými alebo obvinenými osobami, aj keď nie sú pozbavené slobody.¹⁵ Toto právo musí byť zaručené **od najskoršej fázy konania**.¹⁶ Deti musia mať prístup k obhajcovi najmä „pred výsluchom zo strany policajného alebo iného orgánu činného v trestnom konaní alebo súdneho orgánu; pri vykonávaní vyšetrovacieho alebo iného úkonu za účelom zhromažďovania dôkazov príslušného orgánu; bez zbytočného odkladu po pozbavení osobnej slobody; a v primeranom čase predtým, ako sa dostavia pred súd príslušný v trestných veciach“.¹⁷

ESĽP opakovane zdôraznil význam včasného prístupu k obhajcovi na ochranu práv dieťaťa a zabezpečenie jeho účinnej účasti na konaní.¹⁸ Hoci sa veľká časť judikatúry týka detí vo väzbe, samotné právo sa rovnako vzťahuje na všetky deti podozrivé alebo obvinené z trestného činu, ktoré sa nachádzajú na slobode. ESĽP ďalej konštatoval, že na zabezpečenie toho, aby právo na spravodlivý proces bolo „praktické a účinné“, by sa výpovede získané bez prístupu k obhajcovi nemali pripustiť ako dôkaz, keďže ich použitie môže nenapraviteľne poškodiť práva obhajoby.¹⁹ S cieľom odstrániť prekážky v prístupe k spravodlivosti a zaručiť právo na spravodlivý proces, vrátane práva na obhajobu, **musí byť právna pomoc poskytovaná bezplatne v prípadoch, keď si ju dieťa nemôže dovoliť**.²⁰ To sa vzťahuje na všetky deti, vrátane detí zo znevýhodneného alebo marginalizovaného prostredia, nie je však obmedzené len na ne.²¹ Rada Európy odporúča, aby „deti mali prístup k bezplatnej právnej pomoci za rovnakých alebo priaznivejších podmienok

¹² Smernica (EÚ) 2016/800, odôvodnenie bod 1.

¹³ *Blokhin proti Rusku*, ESĽP, sťažnosť č. 47152/06, rozsudok veľkého senátu z 23. marca 2016, bod 199: „vzhľadom na osobitnú zraniteľnosť detí a s ohľadom na ich úroveň zrelosti a intelektuálnych a emocionálnych schopností Súd zdôrazňuje najmä zásadný význam zabezpečenia prístupu k obhajcovi v prípadoch, keď je zadržaná osoba maloletá.“

¹⁴ *Salduz proti Turecku*, ESĽP, sťažnosť č. 36391/02, rozsudok veľkého senátu z 27. novembra 2008, bod 62: „Súd zdôrazňuje zásadný význam zabezpečenia prístupu k obhajcovi v prípade, ak je zadržaná osoba maloletá... absencia advokáta počas policajnej väzby nenapraviteľne ovplyvnila jeho právo na obhajobu.“

¹⁵ Amnesty International, 2014. *Príručka o spravodlivom súdnom konaní – druhé vydanie (Fair Trial Manual, 2014)*, <https://www.amnesty.org/fr/documents/pol30/002/2014/en/>, s. 43.

¹⁶ Výbor CRC, *Všeobecný komentár č. 24 (2019) o právach detí v systéme súdnictva vo veciach detí* (Výbor CRC, GC č. 24), 18. septembra 2019, CRC/C/GC/24, ods. 49.

¹⁷ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 6 ods. 3.

¹⁸ *Blokhin proti Rusku*, ESĽP, sťažnosť č. 47152/06, rozsudok veľkého senátu z 23. marca 2016, bod 198: „Článok 6 ods. 1 vyžaduje, aby bol spravidla zabezpečený prístup k obhajcovi hneď, ako je podozrivý vypočúvaný políciou, pokiaľ sa na základe konkrétnych okolností každého prípadu nepreukáže, že existujú závažné dôvody na obmedzenie tohto práva“. Súd tiež konštatoval, že „osobitnú zraniteľnosť obvineného v počiatočných fázach policajného výsluchu možno riadne kompenzovať len pomocou advokáta, ktorého úlohou je okrem iného pomáhať zabezpečiť dodržiavanie práva obvineného nevypovedať proti seba.“

¹⁹ *Salduz proti Turecku*, ESĽP, sťažnosť č. 36391/02, rozsudok veľkého senátu z 27. novembra 2008, bod 55.

²⁰ Príručka o spravodlivom súdnom konaní, 2014, s. 46

²¹ Úrad OSN pre drogy a kriminalitu. 2013. *Zásady a usmernenia OSN o prístupe k právnej pomoci v systémoch trestného súdnictva (Zásady a usmernenia OSN o prístupe k právnej pomoci)*, rezolúcia 67/187 prijatá Valným zhromaždením 20. decembra 2012, zásady 10 a 11.

ako dospelí.“²² Smernica EÚ 2016/800 ukladá členským štátom povinnosť, aby „zabezpečili, aby vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa právnej pomoci zaručovalo účinné uplatňovanie práva na prístup k obhajcovi.“²³

Výbor OSN pre práva dieťaťa (ďalej len „Výbor CRC“) odporúča, aby „štáty zabezpečili **bezplatné** a účinné právne zastúpenie pre všetky deti, ktoré čelia trestnému stíhaniu pred súdnymi, správnymi alebo inými verejnými orgánmi.“²⁴ Výbor CRC ďalej vyžaduje, aby deťom bola poskytnutá pomoc pri príprave a prednesení ich obhajoby.²⁵ Hoci štáty majú určitú voľnosť pri určovaní spôsobu poskytovania takejto pomoci, táto pomoc by mala byť vždy bezplatná, čím sa zabezpečí, že žiadnemu dieťaťu nebude bránené v uplatňovaní jeho práv.²⁶

Ďalšou základnou zárukou práva dieťaťa na účinný prístup k obhajcovi je možnosť efektívne komunikovať so svojim právnym zástupcom. To zahŕňa právo na dôvernú komunikáciu. Okrem toho má dieťa právo na primeraný čas a prostriedky na prípravu obhajoby, ako aj na prístup ku kompetentnému právnemu zástupcovi, ktorého si samo zvolí alebo ktorého mu prideli štát.²⁷ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach zaručuje všetkým obvineným právo na „dostatočný čas a prostriedky na prípravu obhajoby a na komunikáciu s advokátom podľa vlastného výberu“.²⁸ Podobne Výbor CRC naliehavo vyzýva, aby „neexistovali žiadne obmedzenia schopnosti dieťaťa dôverne a kedykoľvek komunikovať so svojim obhajcom“.²⁹

Európsky súd pre ľudské práva potvrdil, že dôverná komunikácia s obhajcom je neoddeliteľnou súčasťou spravodlivého súdneho konania.³⁰ Súd túto záruku dôsledne presadzuje a zdôrazňuje, že „advokát musí mať možnosť poradiť sa so svojim klientom v súkromí a prijímať dôverné pokyny.“³¹ V tom istom duchu Rada Európy stanovila, že zadržaným osobám, ktoré ešte neboli súdené, musí byť umožnené prijímať návštevy právnych poradcov a vymieňať si s nimi dôverné pokyny, pričom uviedla, že takéto rozhovory „môžu prebiehať v dohľade, ale mimo dosluchu, či už priamom alebo nepriamom, policajného alebo úradníka danej inštitúcie.“³² Smernica EÚ 2016/800 toto právo posilňuje a vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, že deti sa môžu súkromne stretávať so svojim obhajcom a že sa rešpektuje dôvernosť takejto komunikácie.³³ Tieto záruky sú kľúčové na zabezpečenie toho, aby sa dieťa mohlo účinne podieľať na svojej obhajobe a aby bolo plne chránené jeho právo na spravodlivý proces, okrem iných práv.

Okrem zaručenia prístupu k obhajcovi sú rovnako dôležité aj **odbornosť a účinnosť tohoto** právneho zastupovania. Výbor CRC zdôrazňuje, že „nepretržité a

²² Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. Časť 2. Právne poradenstvo a zastupovanie, bod 38.

²³ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 18.

²⁴ Výbor CRC, Všeobecný komentár č. 24, ods. 51.

²⁵ Výbor CRC, [Všeobecný komentár č. 10 \(2007\) Práva detí v systéme súdnictva pre mládež](#) (Výbor CRC, Všeobecný komentár č. 10), 25. apríla 2007, CRC/C/GC/10, ods. 49.

²⁶ *Tamže*, bod 49.

²⁷ Príručka o spravodlivom súdnom konaní, 2014, s. 149, 152.

²⁸ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR), článok 14 ods. 3 písm. b).

²⁹ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, ods. 95 písm. e).

³⁰ *S. proti Švajčiarsku*, ESLP, sťažnosť č. 12629/87 a 13965/88, rozsudok z 28. novembra 1991, ods. 48.

³¹ *Beuze proti Belgicku*, ESLP, sťažnosť č. 71409/10, rozsudok veľkého senátu z 9. novembra 2018, bod 133.

³² Rada Európy, [Štandardné minimálne pravidlá pre zaobchádzanie s väzňami](#), rezolúcia (73) 5 Výboru ministrov, pravidlo 93.

³³ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 6 ods. 4 písm. a) a ods. 5.

*systematické vzdelávanie odborníkov v systéme spravodlivosti pre deti je kľúčové pre dodržiavanie týchto záruk spravodlivého zaobchádzania a súdneho konania.*³⁴

Rada Európy sa k tejto povinnosti pripája a odporúča, aby v rámci súdneho systému „všetci odborníci pracujúci s deťmi a v ich prospech absolvovali nevyhnutné medziodborové školenia zamerané na práva a potreby detí rôznych vekových skupín, ako aj na konania, ktoré sú im prispôsobené.”³⁵ Smernica EÚ 2016/800 ďalej vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, že advokáti zapojení do trestných konaní týkajúcich sa detí disponujú „špecifickou odbornou spôsobilosťou v danej oblasti, účinným prístupom k špecifickému vzdelávaniu alebo oboma.”³⁶ Tieto právne štandardy spoločne zdôrazňujú význam špecializovaného právneho zastupovania priateľského k deťom ako základného kameňa práva na spravodlivý proces pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými v trestných konaniach.

1.2. Porušovanie práv a medzery v implementácii

V posudzovaných krajinách vyplýva z podkladových štúdií národných partnerov, diskusií s odborníkmi a výmeny skúseností s praxou, že napriek existencii komplexných medzinárodných a regionálnych právnych rámcov pretrvávajú určité medzery v zabezpečovaní prístupu detí k právnej pomoci, najmä v kritických počiatočných fázach trestného konania. Tieto medzery predstavujú porušenie práva detí na včasnú a účinnú právnu zastúpenie.

V niektorých jurisdikciách pretrvávajú medzery v príslušnom právnom rámci. V *Bulharsku* aj *na Slovensku* zákon nezaručuje prístup k právnenému zástupcovi pred výsluchom dieťaťa ako podozrivého v trestnom konaní. V *Bulharsku* vyplýva toto opomenutie najmä z absencie formálnej kategórie „podozrivého“ v trestnom práve.³⁷ V dôsledku toho deti, či už vo väzbe alebo na slobode, nemajú nárok na právne zastúpenie, kým nie sú formálne obvinené z trestného činu, k čomu často dochádza až po prvom výsluchu.³⁸ Na *Slovensku* sa objavujú podobné obavy. Deti môžu byť vypočúvané ako podozrivé z trestného činu ešte predtým, ako sú proti nim vznesené formálne obvinenia, avšak zákon nezaručuje prítomnosť advokáta počas takého vypočúvania pred vznesením obvinenia.³⁹ V tejto súvislosti Výbor CRC vyjadril obavy vo svojich záverečných komentároch k Slovensku z roku 2016, v ktorých konštatoval, že „*deti môžu byť podrobené počiatočnému výsluchu bez prítomnosti svojich advokátov, rodičov alebo iných dôveryhodných osôb.*”⁴⁰

V iných krajinách je právny rámec na papieri primeraný, ale je oslabovaný medzerami v implementácii. V *Poľsku* napríklad Trestný poriadok vyžaduje, aby

³⁴ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, ods. 39.

³⁵ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. Časť 4, ods. 14.

³⁶ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 20 ods. 1 a 2.

³⁷ V predbežnom rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) z roku 2023 bolo objasnené, že uplatniteľnosť práva EÚ (konkrétne smerníc 2012/13 a 2013/48) nezávisí od toho, či vnútroštátny právny systém formálne uznáva pojem „podozrivý”. Súdny dvor EÚ, rozsudok C-209/22, Trestné konanie proti AB, EU:C:2023:634, 7. septembra 2023, body 39–40, 44.

³⁸ Článok 145 (bulharského) zákona o súdnictve. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 25.

³⁹ Slovenský trestný poriadok, § 336. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 64.

⁴⁰ Výbor CRC, Záverečný komentár k zlučeným tretej až piatej periodickej správe Slovenska, 20. júl 2016, CRC/C/SVK/CO/3–5, bod 56 písm. d).

podozriví mali právo byť vypočúvaní za prítomnosti svojho obhajcu, ak o to požiadajú alebo ak im bol obhajca pridelený.⁴¹ Vypočúvania sa však môžu uskutočňovať aj bez prítomnosti obhajcu, čo sa v praxi stáva ako v prípade dospelých, tak aj detí, hoci v prípade detí údajne menej často.⁴² Obhajca je často pridelený až po ukončení prvého vypočúvania, čo znamená, že podozrivé dieťa býva vypočúvané bez prítomnosti obhajcu.⁴³ Ešte znepokojujúcejšie je, že judikatúra Najvyššieho súdu pripúšťa použiteľnosť výpovedí získaných počas takýchto výsluchov, pokiaľ sa dospeje k záveru, že neexistovala „objektívne daná zraniteľnosť podozrivého vedúca k ujme“.⁴⁴ Ak je však podozrivým dieťa, zraniteľnosť by sa v zásade mala predpokladať už len na základe samotného veku. Na tento problém poukázal aj prípad *Adamkiewicz proti Poľsku*, v ktorom ESĽP konštatoval, že vypočúvanie maloletých podozrivých bez prístupu k obhajcovi, najmä ak sú izolovaní od rodiny a chýba im dostatočná zrelosť alebo porozumenie na to, aby si uvedomili následky takéhoto vypočúvania, porušuje článok 6 ods. 1 v spojení s článkom 6 ods. 3 písm. c) EDĽP.⁴⁵

Prístup k právnej pomoci mnohým deťom bránia aj finančné obmedzenia. Napríklad v *Holandsku* majú deti síce zo zákona nárok na bezplatnú právnu pomoc,⁴⁶ nízke odmeny v rámci systému právnej pomoci odrádzajú advokátov od zastupovania detí podozrivých alebo obvinených z trestných činov. V dôsledku toho sa aj napriek silnému právnemu rámcu tejto krajiny objavujú obavy týkajúce sa dostupnosti, kvality a udržateľnosti právnej pomoci pre deti, ktoré sa údajne dostali do konfliktu so zákonom.⁴⁷

V *Českej republike* musia deti formálne požiadať o bezplatnú alebo zľavnenú právnu pomoc na základe finančnej potreby.⁴⁸ Štúdie však naznačujú, že deti nie sú o tejto možnosti vždy informované a že advokáti⁴⁹ a príslušné orgány dôsledne neplnia svoju povinnosť zabezpečiť, aby deti rozumeli svojmu právu na právnu pomoc.⁵⁰ Hoci prokurátori a sudcovia môžu poskytnúť pomoc bez toho, aby o ňu deti formálne požiadali,⁵¹ takéto poskytnutie je na uvážení a je implementované nejednotne.⁵² Navyše, ak dieťaťu nie je poskytnutá bezplatná alebo zľavnená právna pomoc

⁴¹ Základné štúdie ACCESS, s. 51.

⁴² *Tamže*.

⁴³ M. Kalisz, M. Szuleka, M. Wolny, *Procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými v trestnom konaní*, Poľsko 2021. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl_ccp-country_report.pdf. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 51.

⁴⁴ Poľsko, rozsudok Najvyššieho súdu z 5. apríla 2013, III KK 327/12, OSNKW 2013, č. 7, bod 60.

⁴⁵ *Adamkiewicz proti Poľsku*, ESĽP, sťažnosť č. 54729/00, rozsudok z 2. marca 2010, bod 89.

⁴⁶ Štátna rada (Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State), 31. júl 2024, ECLI:NL:RVS:2024:3083, a Najvyšší súd Holandska (Hoge Raad), 9. apríl 2024, ECLI:NL:HR:2024:555.

Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 43.

⁴⁷ Základné štúdie ACCESS, s. 43; Holandská advokátska komora, 2026. *Bar in Focus 2026: Najsilnejší rast advokátskej komory za desať rokov, sociálna právna pomoc zostáva pod tlakom*. <https://www.advocatenorde.nl/nieuws/balie-beeld-sterkste-groei-van-de-balie-tien-jaar-sociale-advocatuur-verder-onder-druk>.

⁴⁸ Trestný poriadok, § 33 ods. 2 a 3, v spojitosti so zákonom o súdnictve pre mladistvých, § 43 ods. 1 (týkajúci sa práva rodiča alebo ustanoveného poručníka). Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 34.

⁴⁹ Večerka, K., Hulmáková, J., Štěchová, M., 2019. *Mladiství v procese poruchovej socializácie*. Praha: Ústav kriminológie a sociálnej prevencie, <https://www.iksp.cz/storage/169/458-Mladistvi-v-procesu-poruchove-socializace.pdf>, s. 79.

⁵⁰ Základné štúdie ACCESS, s. 34.

⁵¹ Trestný poriadok, § 33 ods. 2. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 34.

⁵² Základné štúdie ACCESS, s. 34, pozn. č. 104: „Tak tomu bolo v prípade sedemnásťročného chlapca, ktorým sa zaoberalo rozhodnutie Ústavného súdu z 1. septembra 2020, vec č. II. ÚS 1411/2020. Súd zamietol žiadosť

V trestnom konaní a je následne odsúdené, môže byť povinné uhradiť štátu náklady na služby svojho advokáta.⁵³

Právo detí, ktoré sa údajne dostali do konfliktu so zákonom, na účinný prístup k obhajcovi nie je vždy rešpektované. Napríklad v *Belgicku* je dĺžka stretnutia dieťaťa s advokátom obmedzená na 30 minút pred pojednávaním⁵⁴ a v prípade potreby na ďalších 15 minút počas pojednávania⁵⁵, čo dieťaťu nemusí umožniť primerane sa pripraviť na obhajobu.

Právo na dôvernú komunikáciu medzi deťmi zadržanými v rámci trestného konania a ich advokátmi sa tiež nie vždy dodržiava. V *Poľsku* napríklad, či už v prípade dospelých alebo detí, trestný poriadok umožňuje prítomnosť tretej osoby počas rozhovorov medzi obhajcom a zadržanými osobami⁵⁶ a zariadenia často nie sú dostatočne vybavené na zabezpečenie súkromia komunikácie medzi advokátom a klientom⁵⁷. V dôsledku toho nie je zaručená dôvernosť, čo ohrozuje nielen spravodlivosť konania, ale aj schopnosť dieťaťa vybudovať si dôveru k svojim právnym zástupcom⁵⁸.

Nedostatočná odborná príprava právnych odborníkov pracujúcich s deťmi zostáva bežným problémom vo všetkých krajinách zapojených do tohto projektu. Mnohým právnikom chýbajú špecializované znalosti v oblasti trestného súdnictva vo veciach mládeže, ako aj zručnosti potrebné na efektívnu komunikáciu s deťmi, pochopenie ich zraniteľnosti a uplatňovanie postupov priateľských k deťom.⁵⁹ Jednou z hlavných obáv je všeobecný nedostatok obhajcov špecializujúcich sa na trestné súdnictvo vo veciach mládeže, čo výrazne znižuje počet právnikov s požadovanou kompetenciou, ktorí môžu ponúknuť účinné právne zastupovanie deťom údajne v konflikte so zákonom.⁶⁰ V *Bulharsku, Českej republike, Poľsku a na Slovensku* sa od advokátov zastupujúcich deti nevyžaduje, aby mali špecifickú kvalifikáciu alebo skúsenosti v oblasti trestného súdnictva vo veciach mládeže, a existuje len málo stimulov alebo štruktúrálnej podpory na rozvoj takejto špecializácie.

okrem iného tým, že konštatoval, že „hoci je jeho finančná situácia pod všeobecne uznávaným spoločenským štandardom, je potrebné zohľadniť potenciálny príjem a jeho prístup k zabezpečeniu dostatočného príjmu“ (citované z odseku 1 rozhodnutia). Ústavný súd s touto argumentáciou nesúhlasil a dospel k záveru, že navrhovateľovi malo byť priznané právo na bezplatnú právnu pomoc. Zaujímavé je, že navrhovateľ bol účastníkom dvoch konaní, a preto podal dve žiadosti o bezplatnú právnu pomoc. Jeho prípad sa tak dostal pred Ústavný súd dvakrát, pričom jeho sťažnosť bola zamietnutá v rozhodnutí z 19. mája 2020 č. III. ÚS 1071/20. V tomto rozhodnutí Ústavný súd uznal, že „navrhovateľ nepochybne pochádza zo znevýhodneného sociálneho prostredia, bol umiestnený do ústavnej starostlivosti, kde zotrval až do dosiahnutia dospelosti“; „[má] iba základné vzdelanie, je závislý od metamfetamínu a konzumuje alkohol“ a v súčasnosti sa nachádza vo vyšetrovacej väzbe. Dospel však k záveru, že nič nebráni navrhovateľovi, aby si v budúcnosti zarobil peniaze prácou a tak pokryli náklady na svoju obhajobu (odsek 12 rozhodnutia). Prístup Ústavného súdu je preto tiež nejednoznačný.“

⁵³ Trestný poriadok, § 152 ods. 1 písm. b), § 155 ods. 1. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 34.

⁵⁴ Čl. 2bis ods. 2, zákon o vyšetrovacej väzbe; Základné štúdie ACCESS, s. 16.

⁵⁵ Čl. 2bis § 5 ods. 2, zákon o vyšetrovacej väzbe; Základné štúdie ACCESS, s. 16.

⁵⁶ Základné štúdie ACCESS, s. 52.

⁵⁷ *Tamže*.

⁵⁸ *Tamže*, s. 11, 52.

⁵⁹ ICJ. *Online workshopy pre právnikov*, 22. a 29. apríla 2025 (ACCESS Online workshopy pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025). <https://www.icj.org/eu-access-to-a-lawyer-in-juvenile-justice-proceedings-remains-a-key-concern-in-several-eu-member-states/>.

⁶⁰ Online workshop ACCESS pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025.

V *Českej republike* a *Poľsku* sa všeobecne uznáva, že pracovníci pôsobiaci v oblasti justície, vrátane advokátov, by mali disponovať špecifickými znalosťami v oblasti práv dieťaťa alebo súdnictva vo veciach mládeže. Hoci sa od advokátov vyžaduje, aby na výkon advokátskej činnosti mali všeobecné právnické vzdelanie alebo špecializáciu, neexistuje pre nich žiadna formálna povinnosť získať dodatočnú kvalifikáciu alebo kvalifikáciu zameranú konkrétne na deti, aby mohli deti zastupovať. Napríklad v *Českej republike* sa síce od odborníkov v oblasti justície pracujúcich s deťmi očakáva, že budú mať odborné znalosti špecifické pre deti, neexistujú však žiadne formálne požiadavky na školenia, certifikačné procesy ani systémy overovania, ktoré by zabezpečili, že tieto odborné znalosti budú v praxi dôsledne vyžadované a overované.⁶¹ V *Poľsku* právny rámec formálne vyžaduje, aby advokáti mali odborné znalosti v oblasti práv detí, ak sú poverení zastupovať dieťa namiesto jeho zákonného zástupcu, napríklad v situáciách, keď dochádza ku konfliktu záujmov medzi dieťaťom a rodičom. Neexistuje však žiadna porovnateľná požiadavka pre obhajcov zastupujúcich deti, a to ani v konaniach v oblasti súdnictva vo veciach mládeže, ani v konaniach, v ktorých sú deti súdené podľa pravidiel platných pre dospelých.

Okrem nedostatočnej špecializácie kvalitu právnej pomoci poskytovanej deťom ešte viac znižujú aj širšie medzery vo vzdelávaní a odbornej príprave. V mnohých prípadoch spočíva zodpovednosť za získanie príslušných odborných znalostí prevažne na samostatnom štúdiu a osobnej motivácii, namiesto toho, aby bola podporovaná prostredníctvom povinných alebo štruktúrovaných školení.⁶² Tento stav sa netýka len znalostí špecifických pre prácu s deťmi, ale aj odbornej prípravy súvisiacej s právami osôb so zdravotným znevýhodnením, kultúrnej kompetencie a špecifických potrieb detí z marginalizovaných skupín alebo menšín.

Ďalším problémom je, že hoci existujú možnosti odborného vzdelávania pre právnikov, ich rozsah a účinnosť ostávajú obmedzené.⁶³ Medzi tieto možnosti patria kurzy ponúkané právnickými fakultami, advokátskymi komorami alebo programy ďalšieho odborného vzdelávania, často však nezahŕňajú špecifické zručnosti a vedomosti potrebné na právne zastupovanie v rámci systému trestného súdnictva vo veciach mládeže alebo na prácu s deťmi, ktoré sú vystavené zvýšenému riziku zraniteľnosti. Napríklad v *Belgicku* je odborná príprava pre advokátov stanovených súdom obmedzená a často nedostatočná na to, aby ich pripravila na zastupovanie detí zo znevýhodneného alebo zraniteľného prostredia, vrátane detí z komunity LGBTQ+, detí so zdravotným znevýhodnením alebo detí z kultúrnych menšín.⁶⁴ V *Poľsku*, hoci boli vyvinuté niektoré ciele vzdelávacie iniciatívy,⁶⁵ vzdelávacie programy pre

⁶¹ Online workshop ACCESS pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025.

⁶² *Tamže*.

⁶³ *Tamže*.

⁶⁴ Základné štúdie ACCESS, s. 11, 21–22. V Belgicku sú advokáti povinní preukázať splnenie povinností v oblasti ďalšieho právneho vzdelávania (postgraduálne vzdelávanie). Môže to mať formu účasti na konferenciách, seminároch alebo online kurzoch, alebo vykonávania právnej práce vyžadujúcej dodatočné odborné vzdelávanie. Tento systém má však všeobecný charakter a nie je špecificky zameraný na justíciu prispôbenú deťom. V dôsledku toho je často nedostatočný na to, aby advokátom poskytol potrebné vybavenie na primerané zastupovanie detí, najmä detí zo znevýhodneného alebo zraniteľného prostredia.

⁶⁵ Napríklad Varšavská advokátska komora niekoľko rokov vyžadovala od advokátskych koncipientov absolvovanie niekoľkohodinového kurzu zameraného na zastupovanie detí. Kurz sa venoval metodike práce zástupcu dieťaťa, ako aj úlohe obhajcu v konaniach vo veciach mládeže a pred trestnými súdmi a zahŕňal aj medzinárodné štandardy v oblasti práv dieťaťa. Tento kurz bol však zrušený a v roku 2026 už nebol súčasťou vzdelávacieho programu.

advokátov sa vo všeobecnosti nedostatočne venujú otázkam trestného súdnictva vo veciach mládeže⁶⁶ a v kurzoch často chýbajú materiály špecificky venované deťom z marginalizovaných skupín.⁶⁷

1.3. Príklady dobrej praxe

Napriek vyššie uvedeným obavám existuje niekoľko sľubných postupov, ktoré ukazujú, ako môžu krajiny lepšie chrániť právo detí údajne v konflikte so zákonom na spravodlivý proces.

Rýchly prístup k právnej pomoci je základným predpokladom na zabezpečenie práva detí na spravodlivý proces.

- V *Českej republike* majú deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, nárok na povinnú právnu obhajobu od momentu, keď vypovedajú ako podozrivé osoby, alebo keď je proti nim začaté akékoľvek vyšetrovacie konanie.⁶⁸
- V *Bulharsku* je vyšetrovacím orgánom zakázané vykonávať akékoľvek vyšetrovacie úkony alebo iné procesné úkony týkajúce sa dieťaťa, ktoré bolo formálne obvinené, pokiaľ nebolo informované o svojom práve na obhajcu a nedostalo príležitosť s ním bezodkladne nadviazať kontakt.⁶⁹ Hoci táto prax pomáha zabezpečiť prístup k právnej pomoci, táto ochrana sa nevzťahuje na deti, ktoré ešte neboli formálne obvinené, a je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na zabezpečenie toho, aby všetky deti údajne v konflikte so zákonom, vrátane detských podozrivých, dostávali účinnú právnu pomoc od najskorších fáz trestného konania.
- V *Belgicku* musia byť pri všetkých konaniach týkajúcich sa detí prítomní advokáti z *úradnej moci*, ktorí sú oficiálne menovaní a vyškolení v oblasti súdnictva vo veciach mládeže, čím sa zabezpečuje, že prípady nemôžu pokračovať bez kvalifikovaného právneho zastúpenia.⁷⁰

Prístup k právnej pomoci

- Aby sa zabezpečilo, že **finančné obmedzenia** nebránia deťom v uplatnení ich práva na právnu pomoc podľa vlastného výberu, niektoré jurisdikcie stanovujú povinné vymenovanie verejného obhajcu, ak je obvinený maloletý, a to bez ohľadu na finančnú situáciu dieťaťa, ako je tomu v prípade *Bulharska*. Príslušný orgán vymenuje verejného obhajcu, ktorý zastupuje dieťa v trestnom konaní. Dieťa si však zachováva právo vymenovať si iného obhajcu, ktorý ho bude zastupovať a radiť mu, ak si to želá; v takom prípade sa verejný obhajca na konaní naďalej zúčastňuje ako náhradný obhajca.⁷¹ To však platí len po tom, čo

⁶⁶ Wiśniewska, K., Wolny, M., 2017. *Môj advokát, moje práva: Prístup detí k právnej pomoci*. Národná správa (Poľsko). s. 53–54. https://hfhr.pl/upload/2022/01/mo-j-prawnik-moje-prawa_-doste-p-dzieci-do-pomocy-obron-cy.pdf, s. 53–54. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 52.

⁶⁷ Jagura, J., Pudzianowska, D., 2016. *Rovnaké zaobchádzanie s účastníkmi konania: Príručka pre sudcov a prokurátorov*. <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/R%C3%B3wne%20traktowanie%20uczestnik%C3%B3w%20post%C4%99powa%C5%84.%20Przewodnik%20dla%20s%C4%99dzi%C3%B3w%20i%20prokurator%C3%B3w.pdf>. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 58–59.

⁶⁸ Zákon č. 218/2003 o zodpovednosti maloletých za trestné činy a o súdnictve pre mladistvých, § 42a ods. 1 písm. a). Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 64.

⁶⁹ Základné štúdie ACCESS, s. 25.

⁷⁰ Online workshop ACCESS pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025.

⁷¹ Základné štúdie ACCESS, s. 25.

dieťa bolo formálne obvinené, a nie skôr, napríklad počas policajného výsluchu. V dôsledku toho stále existuje medzera, pokiaľ ide o splnenie požiadavky, aby bola právna pomoc k dispozícii všetkým deťom, ktoré sú údajne v konflikte so zákonom, v každej fáze konania, vrátane počiatočného policajného výsluchu.

Zabezpečenie súkromnej a neobmedzenej komunikácie medzi deťmi a ich advokátmi je zásadné.

- V *Bulharsku* nie je korešpondencia medzi advokátmi a ich detskými klientmi predmetom kontroly, kopírovania, prehliadky ani zaistenia a nemožno ju použiť ako dôkaz. Okrem toho je prísne zakázané odpočúvanie alebo sledovanie rozhovorov medzi dieťaťom a jeho advokátom, čím sa uplatňuje právo na dôvernú komunikáciu s právnym zástupcom.⁷²

Špecializované školenie je nevyhnutnou súčasťou účinnej právnej pomoci.

- V ideálnom prípade by členstvo v advokátskej komore a skutočná právna prax v oblasti trestného súdnictva pre deti mali vyžadovať povinné odborné vzdelávanie zamerané špecificky na trestné súdnictvo vo veciach mládeže. Niektoré krajiny podnikli konkrétne kroky smerom k inštitucionalizácii tohto prístupu.⁷³
- V *Holandsku* sú advokáti poskytujúci právnu pomoc v oblasti súdnictva pre deti povinní absolvovať špecializovaný vzdelávací program, ktorý vyžaduje kvalifikáciu v systémoch detskej justície aj v oblasti občianskoprávných konaní týkajúcich sa detí. Táto požiadavka je zakotvená v pravidlách členstva Holandskej advokátskej komory, v disciplinárnom poriadku pre advokátov a v registračných požiadavkách Úradu pre právnu pomoc.⁷⁴ Advokáti musia spĺňať nielen vstupné požiadavky na kvalifikáciu ako špecialisti v oblasti detskej justície, ale aj povinnosti v oblasti priebežného odborného rozvoja, vrátane každoročného opakovaného školenia.⁷⁵ Povinných je minimálne 10 hodín ročne, čím sa zabezpečuje, že právnici zostanú informovaní o postupoch a právnych normách špecifických pre deti.
- V *belgickom* regióne Flámsko existuje podobný model, podľa ktorého musí byť každý advokát zastupujúci dieťa v trestnom konaní uznaným špecialistom, ktorý absolvoval špecializovaný kurz v oblasti súdnictva vo veciach mládeže.⁷⁶ V súčasnosti ide o zákonnú povinnosť. Už predtým niektoré holandsky hovoriace advokátske komory zaviedli vnútorné pravidlá, ktoré takéto vzdelávanie vyžadovali. Špecializovaný študijný program, ktorý pokrýva všetky relevantné témy vrátane detí v konflikte so zákonom, pripravuje advokátov na

⁷² Základné štúdie ACCESS, s. 25.

⁷³ Napríklad Belgicko, Holandsko a Poľsko. Online workshopy ACCESS pre advokátov, 22. a 29. apríla 2025.

⁷⁴ Raad voor Rechtsbijstand. *Prehľad požiadaviek na odbornú spôsobilosť pre registráciu špecializácií*. <https://www.rvr.org/advocaten/ingeschreven/specialisaties/eisen-inschrijving/>. Požiadavky v oblasti trestného práva mládeže sú:

(i) advokáti musia mať minimálne tri roky relevantnej odbornej praxe, (ii) musia mať ukončené odborné vzdelávanie Holandskej advokátskej komory so špecializáciou na trestné právo, (iii) musia sa trikrát zúčastniť pojednávania na súde pre mládež v sprievode iného špecializovaného advokáta, ktorý je už tri roky zaregistrovaný, (iv) musia v priebehu troch rokov pred podaním žiadosti o registráciu získať minimálne 12 vzdelávacích bodov v oblasti súdnictva vo veciach mládeže. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 43.

⁷⁵ Online workshopy ACCESS pre advokátov, 22. a 29. apríla 2025.

⁷⁶ Flámska vláda, Decreet betreffende het jeugddelinquentierecht „Nariadenie o delikvencii mládeže“, 15. február 2019, 2019011711, článok 3.

vymenovanie z *úradnej moci* za obhajcov v trestných veciach týkajúcich sa mládeže.⁷⁷ Toto vymenovanie zaručuje, že prítomnosť advokáta je povinná v akomkoľvek konaní týkajúcom sa dieťaťa, a túto úlohu môžu vykonávať iba advokáti, ktorí absolvovali požadovaný kurz.

2. Právo na informácie o obvinení a o právach

2.1. Medzinárodné a európske právne štandardy

Medzinárodné právo v oblasti ľudských práv stanovuje, že: „Ak je niekto zatknutý alebo zadržaný, musí byť informovaný o dôvodoch svojho zatknutia alebo zadržania a o svojich právach, vrátane práva na právneho zástupcu. Musí byť bezodkladne informovaný o všetkých obvineniach, ktoré boli proti nemu vznesené. Tieto informácie sú nevyhnutné na to, aby daná osoba mohla napadnúť zákonnosť svojho zatknutia alebo zadržania a, ak je obvinená, mohla začať pripravovať svoju obhajobu.“⁷⁸

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach zaručuje každému obvinenému právo byť bezodkladne a podrobne informovaný o povahe a dôvode obvinenia proti nemu.⁷⁹ Výslovne zahŕňa aj právo „na **bezplatnú pomoc tlmočníka**, ak [obvinený] nerozumie jazyku používanému na súde alebo ním nehovorí“.⁸⁰

Právo dieťaťa na informácie je zakotvené v niekoľkých prameňoch medzinárodného práva. Dohovor o právach dieťaťa zaručuje každému obvinenému dieťaťu právo byť „bezodkladne a priamo informované o obvineniach proti nemu (alebo v prípade potreby prostredníctvom svojich rodičov alebo osôb oprávnených konať v jeho mene)“⁸¹ a „mať k dispozícii bezplatnú pomoc tlmočníka, ak dieťa nerozumie jazyku, ktorý sa používa, alebo ním nehovorí“⁸². Výbor CRC vo všeobecnom komentári objasnil, že „bezodkladne“ znamená „čo najskôr po prvom kontakte dieťaťa so súdnym systémom“⁸³. Zásadné je, že nestačí, aby orgány len poskytli informácie; musia tiež zabezpečiť, aby dieťa skutočne rozumelo obvineniam, možnostiam a postupom.⁸⁴ Ako zdôrazňuje Výbor CRC, „poskytnutie úradného dokumentu dieťaťu nie je dostatočné a je nevyhnutné ústne vysvetlenie.“⁸⁵ V súlade s tým je zabezpečenie porozumenia dieťaťa a

⁷⁷ Online workshopy ACCESS pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025.

⁷⁸ Príručka o spravodlivom súdnom konaní, 2014, s. 37. Pozri tiež Zásady a usmernenia OSN o prístupe k právnej pomoci, usmernenie 3, ods.

43. „Štáty by mali prijať opatrenia: (a) aby každá osoba zadržaná, zatknutá, podozrivá alebo obvinená z trestného činu bola bezodkladne informovaná o svojom práve mlčať; o svojom práve konzultovať s advokátom alebo, ak má na to nárok, s poskytovateľom právnej pomoci v akejkoľvek fáze konania, najmä pred výsluchom orgánmi; a o svojom práve na pomoc nezávislého advokáta alebo poskytovateľa právnej pomoci počas výsluchu a iných procesných úkonov“. Medzi ďalšie práva patrí „právo informovať tretiu osobu, právo na lekársku pomoc, právo napadnúť zákonnosť zadržania, právo nevypovedať proti sebe, vrátane práva mlčať, a právo podať sťažnosť a právo a odvolať sa proti zlému zaobchádzaniu alebo podmienkam“, Fair Trial Manual, 2014, s. 39.

⁷⁹ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR), článok 14 ods. 3 písm. a).

⁸⁰ *Tamže*, článok 14 ods. 3 písm. f).

⁸¹ Dohovor o právach dieťaťa, článok 40 ods. 2 písm. b) bod ii).

⁸² *Tamže*, článok 40 ods. 2 písm. b) bod vi).

⁸³ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, ods. 47.

⁸⁴ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, ods. 48.

⁸⁵ *Tamže*, ods. 48

účinná účasť vyžaduje, aby boli informácie poskytované v takej forme, ktorá im umožní skutočne porozumieť procesu a zapojiť sa do neho.

Rada Európy vyzýva členské štáty, aby **poskytovali informácie spôsobom prispôbeným veku a zrelosti dieťaťa**, a to zrozumiteľným jazykom, ktorý zohľadňuje rodový a kultúrny aspekt.⁸⁶ Ďalej podporuje využívanie materiálov prispôbených deťom, ako sú zrozumiteľné brožúry, webové stránky a linky pomoci, s cieľom uľahčiť deťom pochopenie súdneho konania.⁸⁷ ESĽP konštatoval, že je „zásadné, aby sa s dieťaťom

obvineným z trestného činu zaobchádzalo spôsobom, ktorý plne zohľadňuje jeho vek, úroveň zrelosti a intelektuálne a emocionálne schopnosti", a že musia byť prijaté účinné opatrenia na podporu schopnosti dieťaťa porozumieť konaniu a zúčastňovať sa na ňom.⁸⁸ Rada Európy tiež zdôrazňuje význam procesných úprav týkajúcich sa práva na informácie a poradenstvo ohľadom dostupnosti služieb, ako je zdravotná, psychologická a sociálna podpora, tlmočnická a prekladateľská pomoc.⁸⁹

Zabezpečenie **účinnnej komunikácie** je tiež dôležitým prostriedkom na podporu nediskriminačného zaobchádzania. Podľa všeobecného komentára č. 24 k Dohovoru o právach dieťaťa musí byť konanie vedené v jazyku, ktorému dieťa plne rozumie, alebo musí byť bezplatne poskytnutý tlmočník.⁹⁰ Všeobecný komentár ďalej vyzýva na prijatie primeraných opatrení pre deti so zdravotným znevýhodnením, ako je pomoc s komunikáciou a porozumením písomných materiálov.⁹¹

Povinnosť zabezpečiť komunikáciu prispôbenú deťom je zakotvená aj v smernici EÚ 2016/800, ktorá vyžaduje, aby boli informácie poskytované „*písomne, ústne alebo oboma spôsobmi, jednoduchým a zrozumiteľným jazykom*", pričom sa zohľadňujú individuálne potreby a schopnosti každého dieťaťa.⁹² Okrem toho smernica 2010/64/EÚ o tlmočení a preklade v trestnom konaní vyžaduje, aby podozrivým alebo obvineným, ktorí nerozumejú jazyku konania alebo ním nehovoria, boli bezodkladne k dispozícii tlmočnické služby vo všetkých fázach konania, vrátane policajného výsluchu, súdnych pojednávaní a predbežných pojednávaní.⁹³ Toto právo sa vzťahuje aj na osoby so sluchovým alebo rečovým znevýhodnením, čím sa zabezpečuje, že komunikácia je inkluzívna a prístupná pre všetkých.⁹⁴

⁸⁶ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. Časť IV. A. 1, 2.

⁸⁷ *Tamže*, oddiely IV, A, 1, 4.

⁸⁸ *V. proti Spojenému kráľovstvu*, ESĽP, sťažnosť č. 24888/94, rozsudok zo 16. decembra 1999, bod 86. Pozri tiež

T. proti Spojenému kráľovstvu, ESĽP, sťažnosť č. 24724/94, rozsudok zo 16. decembra 1999, bod 84; *Blokhin proti Rusku*, ESĽP, sťažnosť č. 47152/06, rozsudok veľkého senátu z 23. marca 2016, bod 195.

⁸⁹ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, oddiel IV, A, 1 písm. k).

⁹⁰ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, bod 46.

⁹¹ *Tamže*, bod 24.

⁹² Smernica (EÚ) 2016/800, článok 4 ods. 2.

⁹³ Európska únia, [smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní](#), článok 2 ods. 1.

⁹⁴ *Tamže*, článok 2 ods. 3.

2.2. Porušovanie práv a medzery v implementácii

Napriek jasným medzinárodným právnym záväzkom štyri zo šiestich krajín nemajú konkrétne postupy na poskytovanie právnych informácií deťom, čím sa účinnosť komunikácie vo veľkej miere ponecháva na uvážení príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní a justičných činiteľov.

Napríklad na *Slovensku* neexistujú žiadne záväzné predpisy upravujúce spôsob, akým je potrebné informovať deti, ktoré sú v trestnom konaní podozrivými alebo obvinenými, o ich právach, čo má za následok, že každý vyšetrovateľ a sudca postupuje podľa vlastného uváženia. Keď odborníci uprednostňujú formalistický alebo príliš odborný jazyk, deti často majú ťažkosti vyjadriť svoju zmätenosť alebo klásť otázky.⁹⁵ To je obzvlášť znepokojujúce vzhľadom na to, že výskumy ukazujú, že deti majú menšiu tendenciu komunikovať s dospelými, ktorí používajú formálny a nezrozumiteľný jazyk.⁹⁶

Podobné obavy sa objavujú aj v *Poľsku*, kde trestný poriadok nestanovuje záruky, ktoré by zabezpečili, že deti poskytnutým informáciám porozumeli.⁹⁷ Okrem toho štúdia z roku 2021 v *Poľsku* zistila, že napriek zákonnej povinnosti informovať deti o ich právach⁹⁸ príslušníci orgánov činných v trestnom konaní málokedy prispôbujú svoje vysvetlenia potrebám detí a používajú rovnaký jazyk a metódy ako pri dospelých.⁹⁹ Zreteľný je najmä nedostatok využívania moderných foriem komunikácie vhodných pre deti, najmä tých, ktoré bežne používajú samotné deti. V dôsledku toho sú štandardné postupy, ako je poskytovanie písomného poučenia o právach, hoci aj napísané zrozumiteľným jazykom, vo všeobecnosti nedostatočné na to, aby sa zabezpečilo, že deti poskytnuté informácie skutočne pochopia. V *Belgicku* dostávajú deti rovnaké formálne predvolania ako dospelí – úradné písomné oznámenia vyžadujúce ich prítomnosť na súde –, ktoré sú štandardizované a nie sú prispôbované ich veku ani špecifickým potrebám.¹⁰⁰ Právny rámec je nedostatočný aj v *Bulharsku*, kde sú deti v dôsledku neexistencie formálnej kategórie „podozrivého“ informované o svojich právach až vtedy, keď sú formálne obvinené z trestného činu.¹⁰¹

V iných krajinách síce existuje pevnejší právny rámec, jeho uplatňovanie však zostáva nejednotné. V *Českej republike* sú síce procesné úpravy zohľadňujúce špecifické potreby detí zakotvené v zákone, v praxi sa však často ignorujú. Potreba špecifických procesných úprav sa často prehliada, čo má za následok, že deti majú ťažkosti s pochopením formálneho

⁹⁵ Základné štúdie ACCESS, s. 65.

⁹⁶ Janneke Christiaens, profesorka kriminológie a penológie mládeže, Vrije Universiteit Brussels, na okružnom stole o medzinárodnej výmene v Bruseli, 18. – 19. marca 2025. ICJ. 2025. *EÚ: Zlepšovanie prístupu detí k spravodlivosti v trestnom konaní*. <https://www.icj.org/eu-advancing-access-to-justice-for-children-in-criminal-proceedings/>.

⁹⁷ Základné štúdie ACCESS, s. 50.

⁹⁸ *Tamže*.

⁹⁹ M. Kalisz, M. Szuleka, M. Wolny, 2021. *Procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní*, Poľsko. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pl_ccp-country_report.pdf, Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 51.

¹⁰⁰ Rozhovor so špecialistom INPP z bruselskej policajnej zóny. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 15.

¹⁰¹ Základné štúdie ACCESS, s. 24.

právneho jazyka.¹⁰² Deti obžalované v *Českej republike* uvádzali, že zo súdneho konania odchádzali zmätené a neisté, pokiaľ ide o ich práva alebo ďalšie kroky.¹⁰³

Problém zabezpečenia prístupných informácií je ešte zložitejší v prípade detí z **marginalizovaných skupín, vrátane detí so zdravotným znevýhodnením, s jazykovou bariérou alebo zo znevýhodneného socioekonomického prostredia** (pozri kapitolu III, časť 1.2).

Nedostatočné odborné vzdelávanie pracovníkov v oblasti justície ďalej oslabuje právo dieťaťa na riadne informovanie. V *Belgicku* napríklad policajti často nemajú odbornú prípravu v špecializovaných technikách vypočúvania detí, ako je metóda TAM (špecializovaná metodika pre vypočúvanie maloletých),¹⁰⁴ a vzdelávacie programy sa skôr zameriavajú na právne štandardy než na komunikačné stratégie prispôbené deťom.¹⁰⁵ Základné dôvody tejto medzery však nie sú jasne stanovené a môžu súvisieť s obmedzenou dostupnosťou školení, nedostatkom inštitucionálnych stimulov alebo nedostatočným záujmom policajtov o absolvovanie tohto typu špecializovaného školenia. V *Poľsku* neexistujú žiadne právne predpisy, ktoré by vyžadovali, aby policajti zapojení do konaní týkajúcich sa detí absolvovali špecializované školenia¹⁰⁶ a v dôsledku toho sa znalosti o postupoch zohľadňujúcich potreby detí líšia.¹⁰⁷ Školenia policajtov v *Holandsku* majú takisto čoraz viac všeobecný charakter kvôli personálnym a kapacitným obmedzeniam, a preto nedokážu reagovať na potrebu odborných znalostí špecifických pre prácu s deťmi.¹⁰⁸

2.3 Príklady dobrej praxe

Napriek medzerám v implementácii sa objavilo niekoľko sľubných postupov, ktorých cieľom je **zlepšiť pochopenie právnych procesov zo strany detí** a posilniť schopnosť odborníkov efektívne s deťmi komunikovať.

- V *Belgicku* predstavuje cenný vzor organizácia *Services Droit des Jeunes* (Služby pre práva mládeže). Táto iniciatíva poskytuje deťom bezplatnú a dôvernú právnu pomoc a pomáha zabezpečiť, aby rozumeli svojim právam a procesným možnostiam.¹⁰⁹
- V *Holandsku* boli zavedené technologické riešenia, vrátane videí, ktoré vysvetľujú trestné konania vo formátoch prispôbených deťom, a mobilných aplikácií, ktoré umožňujú polícii alebo právnikom rýchlo sa spojiť s tlmočníkmi, čím sa zlepšuje komunikácia s osobami, pre ktoré nie je daný jazyk materinským.¹¹⁰

¹⁰² Základné štúdie ACCESS, s. 29–30.

¹⁰³ Na základe rozhovoru so zamestnancami neziskovej organizácie poskytujúcej sociálne služby deťom, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, a realizujúcej programy probačnej služby a prevencie, uskutočneného 7. novembra 2024. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 30.

¹⁰⁴ De Bondt, W., Vercruyssen, L., 2021. *Procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní: Belgicko*. Sociálny terénny výskum (FRANET), s. 20. Dostupné online: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/be_ccp-country_report.pdf, s. 31–32. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 17.

¹⁰⁵ Základné štúdie ACCESS, s. 22.

¹⁰⁶ *Tamže*, s. 52.

¹⁰⁷ *Tamže*, s. 58.

¹⁰⁸ *Tamže*.

¹⁰⁹ <http://www.sdi.be/>. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 22.

¹¹⁰ Na základe diskusií počas online workshopov so sociálnymi pracovníkmi a probačnými úradníkmi, ktoré sa konali 28. apríla a 5. mája 2025 (Online workshopy ACCESS so sociálnymi pracovníkmi a probačnými úradníkmi, 28. apríla a 5. mája 2025). ICJ.

Niektoré krajiny zaviedli **štandardizované šablóny na uľahčenie komunikácie**

prispôsobenej deťom.

- Napríklad v *Polsku* vypracovalo ministerstvo spravodlivosti prílohu k svojim predpisom, ktorá obsahuje šablónu pre písomnú komunikáciu s deťmi.¹¹¹ Tieto materiály sú vysoko cenené pre ich osobný tón, jasný a jednoduchý jazyk a efektívne využitie piktogramov a vizuálnych podnetov na zdôraznenie kľúčových informácií.¹¹²

Pokiaľ ide o **odbornú prípravu a budovanie kapacít s cieľom posilniť komunikáciu citlivú voči deťom**, niektoré krajiny dosahujú pozoruhodný pokrok.

- V *Polsku* súčasná súdna prax zahŕňa aj špecializované kurzy zamerané na konania týkajúce sa detí. Tento modul okrem iného: (i) poskytuje školenie o technikách výsluchu, ktoré zohľadňujú potreby detí; (ii) zahŕňa simulované pojednávania vedené s psychológmi; a (iii) zahŕňa návštevy zariadení pre zadržanie mladistvých a azylových domov.¹¹³ Ako sa však uvádza v oddiele 2.2, vplyv tohto školenia je v rámci súdnictva nerovnomerný a na zabezpečenie jednotnosti v praxi je potrebné ďalšie úsilie.¹¹⁴

3. Záruky v súvislosti s pozbavením slobody

3.1. Medzinárodné a európske právne štandardy

3.1.1. Zbavenie osobnej slobody ako krajné opatrenie

Medzinárodné, vrátane regionálnych, právne princípy a štandardy v oblasti ľudských práv jednoznačne stanovujú, že **pozbavenie slobody dieťaťa sa smie použiť iba ako krajné opatrenie**¹¹⁵ **a na čo najkratšiu primeranú dobu.**¹¹⁶ ICCPR zaručuje právo na

2025. EÚ: Je potrebné vytvoriť lepšie podporné štruktúry pre deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom. <https://www.icj.org/eu-better-support-structures-for-children-in-conflict-with-the-law-are-needed/> .

¹¹¹ Nariadenie ministra spravodlivosti zo 7. novembra 2024 o určení vzorov písomných poučení o právach a povinnostiach podozrivého, obete a svedka (Zbierka zákonov, bod 1658). Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 50.

¹¹² Helsinská nadácia pre ľudské práva, Stanovisko k návrhu nariadenia, ktorým sa stanovujú vzory písomných poučení o právach a povinnostiach podozrivého, poškodeného a svedka, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//517/12387900/13073258/13073261/dokument678511.pdf>; pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 50.

¹¹³ Národná škola súdnictva a prokuratúry, Program justičnej praxe, dostupné na: https://www.kSSIP.gov.pl/sites/default/files/program_aplikacji_sedziowskiej_21.01.2020.pdf.

¹¹⁴ Základné štúdie ACCESS, s. 58.

¹¹⁵ Zbavenie slobody znamená „akúkoľvek formu zadržania alebo väzby alebo umiestnenie osoby do verejného alebo súkromného zariadenia, z ktorého táto osoba nesmie odísť podľa vlastnej vôle, na základe príkazu akéhokoľvek súdneho, správneho alebo iného verejného orgánu“. [Pravidlá Organizácie Spojených národov na ochranu mladistvých zbavených slobody](#), rezolúcia Valného zhromaždenia č. 45/113 zo 14. decembra 1990, článok 11 písm. b).

¹¹⁶ Dohovor o právach dieťaťa, článok 37 písm. b); pozri tiež Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí z roku 2010: „akákoľvek forma pozbavenia slobody by mala byť opatrením poslednej inštancie a mala by trvať čo najkratšie.“ (Časť 6 ods. 19); smernica (EÚ) 2016/800, článok 10: „Členské štáty zabezpečia, aby bolo pozbavenie slobody dieťaťa v akejkoľvek fáze konania obmedzené na čo najkratšie primerané obdobie“ a „Členské štáty zabezpečia, aby bolo pozbavenie slobody, najmä zadržanie, ukladané deťom iba ako krajné opatrenie“; *Korneykova proti Ukrajine*, ESLP, sťažnosť č. 39884/05, rozsudok z 19. januára 2012, body 43–44.

slobodu a osobná bezpečnosť, pričom sa vyžaduje, aby každé pozbavenie slobody bolo zákonné a nebolo svojvoľné; zaručuje tiež, že každá osoba zatknutá alebo zadržaná na základe obvinenia z trestného činu musí byť bezodkladne predvedená pred sudcu, aby sa zabránilo svojvoľnému zadržaniu.¹¹⁷ Výbor CRC odporučil, aby žiadne dieťa nebolo zbavené slobody, pokiaľ neexistujú skutočné obavy o verejnú bezpečnosť alebo verejné zdravie.¹¹⁸ Ďalej vyzýva štáty, aby stanovili minimálny vek, pod ktorým nemôžu byť deti zákonne zbavené slobody, napríklad 16 rokov.¹¹⁹ Výbor CRC tiež vyzval štáty, aby zabezpečili, že so všetkými osobami mladšími ako 18 rokov v čase spáchania trestného činu sa bude zaobchádzať v rámci systému spravodlivosti pre deti, bez výnimiek, ktoré by umožňovali zaobchádzať s nimi ako s dospelými páchatelmi, 120 keďže takéto postupy môžu vystaviť deti prísnejším rámcom ukladania trestov a v praxi viesť k častejšiemu alebo dlhodobejšiemu využívaniu zadržovania.

Ak sa zadržanie považuje za nevyhnutné, musí trvať čo najkratšie a za podmienok, ktoré rešpektujú dôstojnosť a najlepší záujem dieťaťa. Akékoľvek uložené opatrenie musí byť tiež primerané, a to tak s ohľadom na okolnosti a závažnosť priestupku, ako aj na potreby dieťaťa.¹²¹ **Deti musia byť zadržované oddelene od dospelých**, v súlade s požiadavkou Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorej „každé dieťa zbavené slobody musí byť oddelené od dospelých, pokiaľ sa nepovažuje za v najlepšom záujme dieťaťa, aby tak nebolo.“¹²² Výbor CRC autoritatívne rozhodol, že štáty by mali zriadiť špecializované zariadenia pre deti, v ktorých bude pracovať riadne vyškolený personál a ktoré budú fungovať v súlade s politikami a postupmi priateľských k deťom.¹²³

Okrem oddelenia od dospelých vyžadujú medzinárodné štandardy a princípy aj rozlišovanie medzi deťmi zbavenými slobody podľa ich právneho postavenia a konkrétnych potrieb. Zvlášť osobitný spravodajca OSN pre mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie zdôraznil, že deti musia byť vo väzbe primerane oddelené, a to vrátane oddelenia detí čakajúcich na súd od tých, ktoré už boli odsúdené, ako aj podľa ďalších relevantných kritérií, ako sú vek, pohlavie, zraniteľnosť a zdravotné znevýhodnenie.¹²⁴ Osobitný spravodajca ďalej zdôraznil, že deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, by mali byť umiestnené v špecializovaných zariadeniach vhodných pre deti, ktoré ponúkajú prostredie nepodobné väzeniu, individuálne ubytovanie a starostlivosť poskytovanú vyškoleným personálom, pričom výnimka z oddelenia od dospelých na základe „najlepších záujmov“ by sa mala vykladať striktne a nemala by sa uplatňovať z dôvodov administratívnej pohodlnosti.¹²⁵

Podľa Rady Európy by mali byť deti spravidla zadržované oddelene od dospelých a k spoločnému zadržaniu by malo dochádzať len vo výnimočných prípadoch a len vtedy, ak je to preukázateľne v najlepšom záujme dieťaťa.¹²⁶ Judikatúra ESLP ďalej potvrdzuje, že deti

¹¹⁷ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR), článok 9 ods. 3.

¹¹⁸ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, bod 89

¹¹⁹ *Tamže*.

¹²⁰ *Tamže*, bod 30.

¹²¹ Článok 40 ods. 4 Dohovoru o právach dieťaťa a Všeobecné stanovisko č. 24 Výboru CRC, body 73–74.

¹²² Dohovor o právach dieťaťa, článok 37 písm. c).

¹²³ Výbor CRC, Všeobecný komentár č. 24, ods. 92.

¹²⁴ Správa osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, A/HRC/28/68, 5. marca 2015, bod 76.

¹²⁵ *Tamže*.

¹²⁶ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel 6, bod 20.

vo vyšetrovacej väzbe musia byť držané oddelene od dospelých.¹²⁷ Podobne smernica EÚ 2016/800 vyžaduje, aby členské štáty „zabezpečili, že zadržané deti sú držané oddelene od dospelých“, pokiaľ by takéto oddelenie nebolo v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa.¹²⁸

Je dôležité, **aby boli zariadenia na zadržiavanie mládeže prispôbené špecifickým vývojovým potrebám detí.** Výbor CRC zdôrazňuje, že zadržané deti majú právo na vzdelávanie zodpovedajúce ich potrebám a schopnostiam, ako aj právo na zdravotnú starostlivosť a lekárske vyšetrenia.¹²⁹ Usmernenia Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí ďalej stanovujú, že zadržané deti musia mať prístup k primeranému vzdelávaniu, profesionálnemu poradenstvu, zdravotnej starostlivosti, duchovným a náboženským praktikám a voľnočasovým aktivitám, vrátane telesnej výchovy a športu.¹³⁰ Dievčatá musia dostávať **rovnakú úroveň starostlivosti, ochrany, pomoci a prístupu k aktivitám**, vrátane športu a voľnočasových aktivít.¹³¹ Smernica EÚ 2016/800 tiež ukladá členským štátom povinnosť poskytovať služby, ktoré zabezpečia telesný a duševný vývoj zadržaných detí, vrátane prístupu k vzdelávaniu a odbornému vzdelávaniu prispôbenému individuálnym schopnostiam a potrebám, najmä u detí so zdravotným znevýhodnením alebo s poruchami učenia.¹³²

Osobitný spravodajca OSN pre mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie zdôraznil, že deťom vo väzbe sa musí poskytovať podpora pri udržiavaní **pravidelného kontaktu s rodinou**, vrátane návštev, korešpondencie a, ak je to vhodné, dočasného prepustenia z rodinných, vzdelávacích alebo iných dôležitých dôvodov.¹³³ Deti by mali byť, pokiaľ je to možné, umiestnené v zariadeniach v blízkosti ich rodinného prostredia a kontakt s vonkajším svetom nesmie byť nikdy obmedzený ako disciplinárne opatrenie.¹³⁴

Dohovor o právach dieťaťa zaručuje, že každé dieťa zbavené slobody má právo na bezodkladný prístup k právnej a inej primeranej pomoci, ako aj právo napadnúť zákonnosť svojho zadržania pred príslušným, nezávislým a nestranným orgánom, ktorý o tejto veci bezodkladne rozhodne.¹³⁵ S cieľom predchádzať svojvoľnému alebo neprimerane dlhému pozbaveniu slobody medzinárodné štandardy vyžadujú **pravidelné preskúmanie rozhodnutí o zadržaní.** Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach zaručuje každej osobe zbavenej slobody právo bezodkladne napadnúť zákonnosť svojho zadržania pred súdom a dosiahnuť prepustenie, ak je toto zadržanie nezákonné.¹³⁶

Výbor CRC podporuje zavedenie **mechanizmov automatického preskúmania**, najmä v prípadoch, ktoré môžu viesť k záznamu v registri trestov alebo k dlhodobému pozbaveniu slobody, pričom každé dieťa má právo na to, aby akékoľvek rozhodnutie o vine alebo sankcii preskúmal vyšší príslušný, nezávislý a nestranný orgán bez nutnosti podávať

¹²⁷ *Nart proti Turecku*, ESLP, sťažnosť č. 20817/04, rozsudok zo 6. mája 2008, body 33 a 35.

¹²⁸ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 12 ods. 1.

¹²⁹ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, body 95 písm. c) a d).

¹³⁰ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel 6, bod 21 písm. b)

¹³¹ Správa osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, A/HRC/28/68, 5. marca 2015, bod 78.

¹³² Smernica (EÚ) 2016/800, článok 12 ods. 5.

¹³³ Správa osobitného spravodajcu pre mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, A/HRC/28/68, 5. marca 2015, bod 77.

¹³⁴ *Tamže*.

¹³⁵ Dohovor o právach dieťaťa, článok 37 písm. d).

¹³⁶ ICCPR, článok 9 ods. 4.

odvolanie.¹³⁷ Smernica EÚ 2016/800 podobne vyžaduje, aby sa rozhodnutia o zadržaní dieťaťa preskúmavali v primeraných intervaloch, a to buď z *úradnej povinnosti*, alebo na žiadosť dieťaťa, jeho právneho zástupcu alebo príslušného súdneho orgánu.¹³⁸

3.1.2. Odklon a alternatívy k odňatiu slobody

Medzinárodné právo a štandardy v oblasti ľudských práv dôrazne zdôrazňujú, že **primárnou reakciou na deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, by mal byť odklon od systému trestného súdnictva a od väzby**. Odklonom sa vo všeobecnosti rozumejú opatrenia, ktoré umožňujú riešiť situáciu detí bez toho, aby sa muselo pristúpiť k formálnemu súdnemu konaniu, a to ich nasmerovaním do vhodných komunitných programov, služieb alebo intervencií.¹³⁹ V praxi to znamená vyhýbať sa trestnému konaniu alebo ho pozastaviť v prospech opatrení, ktoré podporujú rozvoj, zodpovednosť a opätovné začlenenie dieťaťa.¹⁴⁰

Podľa všeobecného komentára č. 24 Výboru CRC „*by malo byť odklonenie od trestného konania vo väčšine prípadov preferovaným spôsobom riešenia prípadov týkajúcich sa detí.*“¹⁴¹ Štáty sa vyzývajú, aby „*neustále rozširovali okruh trestných činov, pri ktorých je možné uplatniť odklon od trestného konania, vrátane závažných trestných činov, ak je to vhodné.*“¹⁴² Podobne Rada Európy vyzýva na presadzovanie „*alternatív k súdnemu konaniu, ako sú mediácia, odklon a alternatívne riešenie sporov*“, kedykoľvek to najlepšie slúži najvyššiemu záujmu dieťaťa.¹⁴³ Smernica EÚ 2016/800 tiež vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, že príslušné orgány budú využívať „*opatrenia alternatívne k zadržaniu, kdekoľvek je to možné.*“¹⁴⁴

Možnosti odklonu od trestného konania by mali **byť k dispozícii čo najskôr** po tom, ako sa dieťa dostane do kontaktu so systémom súdnictva, a vo všetkých nasledujúcich štádiách konania.¹⁴⁵ Odklon by sa nemal vnímať ako trest, ale ako príležitosť: spôsob, ako pozastaviť formálne súdne konania, ktoré môžu byť po úspešnom absolvovaní odklonového programu úplne ukončené.¹⁴⁶ Je dôležité, aby deti poskytlí svoj slobodný a informovaný súhlas a aby mali prístup k právnej a inej

¹³⁷ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, bod 62.

¹³⁸ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 10 ods. 2

¹³⁹ Dohovor o právach dieťaťa, článok 40 ods. 3 písm. b).

¹⁴⁰ UNICEF, 2022. *Odklon detí v konflikte so zákonom od formálnych súdnych konaní v Európe a Strednej Ázii.* <https://www.unicef.org/eca/media/27691/file/Five%20Advocacy%20Briefs%20on%20Child%20Justice%20&%20C%20hild%20Friendly%20Justice:%20Diversion%20measures.pdf>, s. 2.

¹⁴¹ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, ods. 16.

¹⁴² *Tamže*, ods. 16.

¹⁴³ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel B, bod 24.

¹⁴⁴ Smernica (EÚ) 2016/800, článok 11.

¹⁴⁵ Výbor CRC všeobecný komentár č. 24, bod 16.

¹⁴⁶ *Tamže*, ods. 72. Odklon sa však môže uplatňovať len na deti staršie ako je minimálny vek trestnej zodpovednosti, keďže deti mladšie ako tento vek nemožno považovať za trestne zodpovedné, a preto nemožno odkláňať od konania, ktoré nemožno zákonne začať. UNICEF, 2022. *Odklon detí v konflikte so zákonom od formálnych súdnych konaní v Európe a Strednej Ázii.* <https://www.unicef.org/eca/media/27691/file/Five%20Advocacy%20Briefs%20on%20Child%20Justice%20&%20C%20hild%20Friendly%20Justice:%20Diversion%20measures.pdf>.

pomoci pri posudzovaní, či je navrhované opatrenie na odklon primerané a v ich najlepšom záujme.¹⁴⁷

3.2. Porušovanie práv a medzery v implementácii

Napriek tomu, že medzinárodné právo a štandardy v oblasti ľudských práv vyžadujú, aby sa zbavenie slobody používalo iba ako krajné opatrenie, na čo najkratšie primeranú dobu, s prísnyimi procesnými zárukami a primeranými normami týkajúcimi sa podmienok zadržania, všetkých šesť posudzovaných štátov tieto povinnosti systematicky neplní.

Zbavenie slobody v kontexte trestného konania

Nasledujúce pripomienky sa týkajú odňatia slobody detí v rámci systému trestného súdnictva, či už ide o podozrivých zadržaných vo vyšetrovacej väzbe, alebo o osoby odsúdené za trestné činy.

V *Holandsku* môžu byť deti vo veku 12–17 rokov uložené tresty spojené s umiestnením do zariadenia pre mladistvých, a to na obdobie maximálne jedného roka v prípade detí vo veku 12–15 rokov a najviac dvoch rokov v prípade detí vo veku 16–17 rokov; sudy však môžu uložiť deťom aj opatrenie PIJ (umiestnenie do zariadenia na ochranu a starostlivosť o mladistvých), ak sa usúdi, že dieťa potrebuje intenzívnu liečbu, a to aj v prípadoch porúch správania alebo závažnej trestnej činnosti.¹⁴⁸ Toto opatrenie predstavuje pozbavenie slobody na minimálne tri roky a môže byť predĺžené až na sedem rokov. Dôležité je, že na návrh prokuratúry môže byť opatrenie PIJ premenené na ochranné liečebné opatrenie pre dospelých (terbeschikkingstelling, TBS-maatregel), pričom dieťa môže byť umiestnené do uzavretého psychiatrického liečebného zariadenia pre dospelých v prípadoch závažnej trestnej činnosti alebo ak je považované za nebezpečné.¹⁴⁹ Keďže toto opatrenie nemá stanovenú maximálnu dĺžku trvania, existuje riziko, že deti môžu byť vystavené veľmi dlhému, potenciálne časovo neobmedzenému zbaveniu slobody.¹⁵⁰

V širšom kontexte predstavuje prax postúpenia detí na sudy pre dospelých alebo ukladania trestov podľa režimu pre dospelých ďalší dôvod na obavy v niekoľkých skúmaných krajinách, keďže je v rozpore s medzinárodnými normami v oblasti práv dieťaťa.¹⁵¹ V *Holandsku* môžu sudy uložiť deťom vo veku 16 – 17 rokov trest podľa režimu pre dospelých, ak je to odôvodnené závažnosťou trestného činu, povahou páchatel'a alebo okolnosťami prípadu.¹⁵² To môže deti vystaviť podstatne prísnejším sankciám, vrátane trestu odňatia slobody až na 30 rokov a psychiatrických opatrení pre dospelých, ako je TBS.¹⁵³ Podobne v *Belgicku* môžu byť prostredníctvom právneho mechanizmu „*dessaisissement*“ (uithandengeving) alebo „postúpenie veci súdu pre dospelých“ maloletí vo veku 16 rokov a starší postúpení na konanie pred súd pre dospelých,

¹⁴⁷ Výbor CRC, *Všeobecné stanovisko č. 12 (2009) o práve dieťaťa na vypočutie*, CRC/C/GC/12, 20. júl 2009, bod 59.

¹⁴⁸ Vláda Holandska. *Tresty pre mladistvých páchatel'ov*. <https://www.government.nl/topics/sentences-and-non-punitive-orders/penalties-juvenile-offenders> (prístup 15. apríla 2026); Joost Richards, Sanne Hillege, Lieke van Domburgh. 2020. *De PIJ-maatregel*. <https://www.tijdschriftdepsycholoog.nl/wetenschap/de-pij-maatregel/>; Základné štúdie ACCESS, s. 46.

¹⁴⁹ Článok 77tc holandského trestného zákonníka; Základné štúdie ACCESS, s. 46.

¹⁵⁰ Základné štúdie ACCESS, s. 46; Schmidt, E. P., Rap, S. E. a Liefwaard, T., „Mladí dospelí v justičnom systéme: Vzájomné pôsobenie medzi vedeckými poznatkami, právnou reformou a implementáciou v praxi v Holandsku“, v *Youth Justice*, ročník 21(2), 2021, s. 172–191, s. 181.

¹⁵¹ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, ods. 30.

¹⁵² Článok 77b holandského trestného zákonníka.

¹⁵³ Základné štúdie ACCESS, s. 46.

ak sú obvinení zo závažných trestných činov a ak sa ochranné opatrenia považujú za nedostatočné.¹⁵⁴ Tieto rámcové podmienky predstavujú riziko, že deti môžu byť vystavené sankciám a režimom určeným pre dospelých, vrátane dlhodobého pozbavenia slobody, čím sa oslabujú špecifické záruky pre deti, ktoré by sa mali uplatňovať v systémoch súdnictva vo veciach mládeže.

Ďalším pretrvávajúcim problémom vo všetkých troch jurisdikciách je neschopnosť zabezpečiť oddelenie detí od dospelých počas pozbavenia slobody. V *Poľsku* deti vo vyšetrovacej väzbe často nie sú oddelené od dospelých osôb vo väzbe.¹⁵⁵ V *Holandsku* môžu byť deti bezprostredne po zatknutí počas policajného zaistenia umiestnené v rovnakých zariadeniach ako dospelí.¹⁵⁶ V *Českej republike* neexistuje zákonný zákaz umiestňovania detí spolu s dospelými v psychiatrických zariadeniach.¹⁵⁷

V *Holandsku* viedol systémový nedostatok personálu, vysoká chorobnosť a zatváranie zariadení pre mladistvých páchatel'ov od roku 2021 k obmedzeniu dohľadu a poradenstva pre mladistvých páchatel'ov, z ktorých niektorí sú uväznení vo svojich celách namiesto toho, aby sa mohli zúčastňovať na vzdelávacích, terapeutických a reintegračných aktivitách.¹⁵⁸ Navyše v dôsledku nedostatku miest v komunitných alternatívach hrozí, že deťom vo väzbe nebude včas udelené prepustenie, že prídu o podporu, ktorú potrebujú na opätovné začlenenie do spoločnosti, a že budú musieť zostať v uzavretom zariadení pre mladistvých dlhšie, než je nevyhnutné.¹⁵⁹

Rozpočtové obmedzenia a tlak na efektívnosť často oslabujú odhodlanie danej krajiny využívať alternatívy k odňatiu slobody. V *Českej republike*, hoci zákon o súdnictve vo veciach mládeže formálne zahŕňa princípy restoratívnej justície, v praxi sa však restoratívna justícia ako alternatíva k zadržaniu detí využíva len zriedkavo.¹⁶⁰ Podobne aj v *Belgicku* obmedzené zdroje a absencia štandardizovaných individuálnych posudkov detí, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami,¹⁶¹

¹⁵⁴ Nariadenie Francúzskej komunity z 18. januára 2018 o Kódexe prevencie, pomoci mládeži a ochrany detí, článok 125.

¹⁵⁵ Základné štúdie ACCESS, s. 57.

¹⁵⁶ *Tamže*, s. 46.

¹⁵⁷ Úrad verejného ochrancu práv, 2024. *Zraniteľné skupiny v ochrannom opatrení*, https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/10-2023-NZ_ochranna_lecba_vyzkumna_zprava.pdf, s. 5, 10.

¹⁵⁸ Inšpektorát pre spravodlivosť a bezpečnosť, 2021. *Inšpektoráty vyzývajú na rýchle riešenie problémov v zariadeniach pre mladistvých (JJI)*. <https://www.inspectie-jenv.nl/actueel/nieuws/2021/10/28/inspecties-dringen-aan-op-snelle-oplat-probleemv-v-JJI>. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 47.

¹⁵⁹ Z diskusií počas online workshopov pre sociálnych pracovníkov a probačných úradníkov. Konali sa 28. apríla a 5. mája 2025.

¹⁶⁰ Večerka, K., Hulmáková, J., Štěchová, M., 2019. *Mladiství v procese poruchovej socializácie*. Praha: Ústav kriminológie a sociálnej prevencie, <https://www.iksp.cz/storage/169/458-Mladistvi-v-procesu-poruchove-socializace.pdf>, s. 58. V súvislosti s deťmi mladšími ako vek trestnej zodpovednosti spomína nízke využívanie restoratívnych techník Hulmáková, J. et al., 2024. *Deti do pätnásť rokov v systéme súdnictva vo veciach mládeže*. Praha: Ústav kriminológie a sociálnej prevencie, <https://www.iksp.cz/deti-mladsi-patnacti-let-v-systemu-soudnictvi-ve-vecech-mladeze>, s. 33. Táto štúdia zároveň poukazuje na to, že napríklad realizácia rodinných skupinových konferencií je ojedinelou praxou v niekoľkých centrách Služby probácie a mediácie. – *Tamže*, s. 55–56. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 31.

¹⁶¹ Článok 7 smernice (EÚ) 2016/800 vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili vykonanie individuálneho posúdenia každého dieťaťa, ktoré je podozrivým alebo obvineným v trestnom konaní, s prihliadnutím na jeho osobnosť, zrelosť, ekonomické, sociálne a rodinné zázemie a akúkoľvek špecifickú zraniteľnosť, s cieľom určiť primerané opatrenia a procesné záruky. Pozri tiež: ICJ. 2021. *Odporúčania týkajúce sa hlavných zásad Usmernenia k individuálnemu posudzovaniu detí v konflikte so zákonom*. <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2021/12/ENGL-Recommendations-Individual-assessment.pdf>

určených na usmerňovanie rozhodnutí prokurátorov a súdov o vhodných opatreniach, bránia širšiemu využívaniu alternatív k odňatiu slobody, ako sú umiestnenie do vzdelávacích zariadení alebo mediácia.¹⁶² V Holandsku politické usmernenia stanovujú, že restoratívne intervencie by mali byť k dispozícii vo všetkých prípadoch týkajúcich sa mládeže.¹⁶³ V praxi sa však mediácia medzi obeťou a páchatelom a mediácia v trestných veciach uplatňujú len v malom počte prípadov.

Napokon, ďalšou systémovou výzvou je nerovný prístup k odklonovým opatreniam, čo neúmerne zasahuje marginalizované a ekonomicky znevýhodnené skupiny. Napríklad na Slovensku Generálna prokuratúra uviedla, že značnú časť trestnej činnosti mladistvých tvoria krádeže, ktorých sa dopúšťajú deti z ekonomicky zraniteľného prostredia.¹⁶⁴ Tieto deti často nemajú prístup k právnej pomoci pred vznesením obvinenia a sú neúmerne vystavené opatreniam spojeným s odňatím slobody, pričom majú k dispozícii len málo účinných alternatív.¹⁶⁵ Obmedzené využívanie odklonových opatrení nielenže prehľbuje nerovnosti, ale zároveň prispieva k nadmernému zastúpeniu zraniteľných detí v zariadeniach, v ktorých sú pozbavené slobody.

De facto zbavenie slobody mimo trestného konania

V niekoľkých z preskúmaných krajín môžu byť deti podozrivé alebo obvinené z trestných činov nasmerované do netrestnoprávnych postupov – vrátane opatrení v oblasti rodinného práva, ochranných opatrení a umiestnení do výchovných alebo ústavných zariadení –, ktoré vedú k faktickému pozbaveniu slobody bez procesných záruk, ktoré by poskytovalo trestné konanie.

Opakujúcim sa problémom vo všetkých krajinách je, že deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, môžu byť umiestnené do zariadení formálne označovaných ako vzdelávacie alebo nápravné, kde ich pobyt často predstavuje faktické pozbavenie slobody.¹⁶⁶ Takéto umiestnenia zvyčajne zahŕňajú porovnateľnú mieru obmedzenia pohybu, dohľadu a izolácie od rodiny a spoločnosti, ktoré sú ukladané pod zámienkou rodinného práva a ochranných opatrení.¹⁶⁷

Jedným z kľúčových faktorov je prekryvanie rámcov rodinného práva a trestného práva, ako je zrejme v krajinách ako *Česká republika a Slovensko*. Jadrom problému je využívanie opatrení rodinného práva ako kvazitrestných nástrojov, čím sa obchádzajú procesné záruky, ktoré by inak boli zaručené podľa trestného práva a

¹⁶² Základné štúdie ACCESS, s. 20; De Bondt, W., Vercruyse, L., 2021. *Procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní: Belgicko*. Výskum v sociálnej oblasti (FRANET), https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/be_ccp-country_report.pdf, s. 53–55.

¹⁶³ Holandská vláda, 2019. *Politický rámec pre zariadenia restoratívnej justície počas trestného konania* (Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces), Parlamentné dokumenty II 2018/19, 43775 VI, č. 115.

¹⁶⁴ Základné štúdie ACCESS, s. 66.

¹⁶⁵ *Tamže*, s. 66.

¹⁶⁶ *Tamže*, s. 7, 10.

¹⁶⁷ Sociálne sankcie sú: „právne donucovacie opatrenia uplatňované voči jednotlivcovi nie s cieľom jeho potrestania, ale s cieľom napraviť jeho odchýlky“. David Garland, „The Birth of the Welfare Sanction“, v *British Journal of Law and Society*, ročník 8(1), 1981, s. 29–45, 40. „Typickými príkladmi sociálnych sankcií je umiestnenie dieťaťa do rôznych typov inštitúcií okrem väzenia (vzdelávacích, sociálnych alebo zdravotníckych), kde pobyt nie je tematizovaný ako trest, ale ako ochrana buď dieťaťa, alebo spoločnosti.“ Anna Sležková, „Aby bolo posudzovanie skutočne individuálne: význam filozofického konceptu objektivizácie človeka pre interpretáciu práva detí v konflikte so zákonom na individuálne posúdenie“, v *EJLS*, ročník 16(2), 2025, s. 27–76, pozn. 80.

čo oslabuje právo detí na spravodlivý proces.¹⁶⁸ To platí najmä pre deti, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti (*pozri kapitolu III, oddiel 2*).

Napríklad v *Českej republike* a *na Slovensku* sú deti v rámci opatrení rodinného práva často umiestňované do uzavretých alebo polouzavretých výchovných zariadení, pričom tieto riešenia majú často prednosť pred alternatívami bez odňatia slobody alebo komunitnými alternatívami.¹⁶⁹ V *Českej republike* je podozrenie dieťaťa alebo údajné porušenie trestného zákona zo strany dieťaťa často vnímané zároveň ako problém so správaním a riešené prostredníctvom opatrení podľa rodinného práva, ktoré vedú k umiestneniu do ústavnej starostlivosti.¹⁷⁰ K týmto umiestneniam môže dochádzať v rovnakých typoch zariadení, aké sa používajú pre deti v konflikte so zákonom,¹⁷¹ vrátane uzavretých rezidenčných výchovných zariadení s prísny režimom a striktným denným rozvrhom.¹⁷² Tieto umiestnenia neprimerane zasahujú štrukturálne znevýhodnené deti, deti čeliace chudobe, sociálnemu vylúčeniu alebo psychosociálnym znevýhodneniam,¹⁷³ zatiaľ čo deti zo stabilnejších rodín majú väčšiu šancu využívať komunitné alternatívy.¹⁷⁴

Na *Slovensku* môžu byť deti umiestnené do výchovných zariadení aj prostredníctvom občianskoprávných mechanizmov, ako sú predbežné opatrenia,¹⁷⁵ výchovné opatrenia¹⁷⁶ alebo ústavná starostlivosť,¹⁷⁷ niekedy len na základe podozrenia, a nie na základe preukázaného trestného činu.¹⁷⁸ Hoci zákon stanovuje prehodnotenie rozhodnutí o umiestnení každých šesť mesiacov,¹⁷⁹ tieto preskúmania sú často iba formálne.¹⁸⁰ V praxi môžu deti, akonáhle sú raz umiestnené, zostať v týchto zariadeniach až do dosiahnutia plnoletosti alebo veku 19 rokov,¹⁸¹ čo je v niektorých prípadoch dokonca dlhšia doba, ako maximálny trest odňatia slobody povolený za trestný čin, ktorý viedol k ich umiestneniu.¹⁸² Situácia v *Českej republike* je do značnej miery podobná: hoci sa tieto zariadenia nazývajú „detské domovy so školami“ alebo „uzavreté výchovné zariadenia“, plnia rovnakú úlohu

¹⁶⁸ Základné štúdie ACCESS, s. 6–7.

¹⁶⁹ *Tamže*, s. 10.

¹⁷⁰ *Tamže*, s. 35–36.

¹⁷¹ *Tamže*, s. 36.

¹⁷² *Tamže*, s. 30.

¹⁷³ To odráža tendenciu interpretovať protiprávne správanie detí ako dôsledok nedostatkov v ich sociálnom prostredí, najmä ak sa má za to, že pochádzajú z „dysfunkčných“ rodín, čo je dokonca zákonnou podmienkou na nariadenie týchto opatrení. V praxi sa deti, ktoré už čelia štrukturálnym nevýhodám, ako je chudoba, sociálne vylúčenie, diskriminácia (vrátane mnohých rómskych detí) alebo ťažkosti so vzdelávaním, častejšie považujú za deti, ktoré rodičia nedokážu zvládnuť, pričom sa takéto faktory často považujú za rozhodujúci spúšťači mechanizmus pre odňatie z rodiny a umiestnenie do ústavnej starostlivosti. Základné štúdie ACCESS, s. 35–36.

¹⁷⁴ Z diskusií počas online workshopov pre sudcov. Uskutočnil sa 14. a 21. mája 2025.

¹⁷⁵ Zákon č. 161/2015 Z. z., Zákonník o mimosúdnom konaní, § 367.

¹⁷⁶ Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine, § 37 ods. 3.

¹⁷⁷ Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine, § 54.

¹⁷⁸ Základné štúdie ACCESS, s. 67.

¹⁷⁹ Treba dodať, že táto povinnosť pravidelne prehodnocovať primeranosť dĺžky umiestnenia dieťaťa je výslovne upravená v slovenskom práve, pokiaľ ide o opatrenia v oblasti rodinného práva, nie však v súvislosti s trestnoprávnym opatrením v podobe výchovného opatrenia.

¹⁸⁰ V správe sa uvádza, že súdy nekriticky prijímajú správy orgánov ochrany detí a sociálnej starostlivosti, v ktorých sa uvádza, že výchovné opatrenie by malo pokračovať, alebo správy samotného výchovného ústavu. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, 2024. *Zhodnotenie stavu zákonnosti v reedukačných centrách*. Správa je k dispozícii v slovenčine na adrese: <https://www.genpro.gov.sk/informacie/spravy/detail/generálna-prokuratúra-sr- pre-zistenia-o-zavaznom-poruvovani-pravdeti-v-reedukacnych-centrach-zvolava-generálny-prokurátor-sr- multilateralne-pracovne-stretnutie/>, s. 7.

¹⁸¹ V prípade výchovného opatrenia podľa § 103 ods. 2 Trestného zákonníka je možné predĺžiť jeho trvanie do dovŕšenia 19 rokov.

¹⁸² Základné štúdie ACCESS, s. 68.

a vyvolávajú zrovnateľné obavy v súvislosti s dlhodobým a nedostatočne kontrolovaným odňatím slobody.

Uplatňovanie odňatia slobody v *Českej republike* vyvoláva osobitné obavy v súvislosti s deťmi, na ktoré sú uvalené tzv. ochranné opatrenia, vrátane „ochrannej liečby“,¹⁸³ ktorá môže zahŕňať umiestnenie do psychiatrických liečební. Tieto opatrenia sú obzvlášť znepokojujúce v prípade detí s mentálnym a/alebo psychosociálnym znevýhodnením. Takéto umiestnenie môže byť nariadené nielen za závažné trestné činy, ale aj za menšie priestupky, ako sú krádeže, výtržníctvo alebo poškodenie majetku.¹⁸⁴

Hoci *česká* legislatíva obmedzuje dĺžku trestu odňatia slobody pre mladistvých¹⁸⁵ spravidla na polovicu trestu, ktorý by súd mohol uložiť dospelým, a to najviac na päť rokov, resp. vo výnimočných prípadoch na desať rokov, opatrenia v rámci „ochranného zaobchádzania“ často nemajú jasne stanovené zákonné časové lehoty.¹⁸⁶ Takéto opatrenia na dobu neurčitú alebo s otvoreným koncom, prípadne opatrenia bez jasne stanovenej maximálnej dĺžky trvania, sú nezlučiteľné s právom na slobodu a s požiadavkou, aby bolo zadržanie uložené na najkratšiu primeranú dobu.¹⁸⁷

Okrem toho je vzdelávací, telesný a psychický vývoj detí zbavených slobody, či už v rámci trestnoprávných opatrení súdnictva, alebo v prípade umiestnenia nariadeného v rámci rodinného alebo ochranného systému, často nedostatočne podporovaný. Na *Slovensku* sa objavili vážne obavy týkajúce sa dodržiavania právnych noriem a celkových podmienok v nápravných zariadeniach, ktoré boli opísané ako neľudské a kde sa objavili správy o sexuálnom zneužívaní detí.¹⁸⁸ V *Českej republike* vznikajú podobné obavy v prípadoch, keď sú deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, umiestnené do psychiatrických liečební v rámci „ochrannej liečby“. V takýchto zariadeniach nie je často zabezpečený prístup k vzdelávaniu¹⁸⁹ a deti môžu byť zbytočne izolované s obmedzeným kontaktom so svojimi rovesníkmi.¹⁹⁰

¹⁸³ § 99 Trestného zákonníka; „Ochranné opatrenie ukladá súd ako ambulantné opatrenie alebo sa vykonáva ako ústavné opatrenie v zdravotníckom zariadení. Môže sa vykonávať aj vo väzení, ak ho súd uložil spolu s trestom odňatia slobody.“ CPT. 2025. [Správa pre českú vládu o návšteve Česka uskutočnenej Európskym výborom na prevenciu mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania \(CPT\) v dňoch 16. až 26. apríla 2024](#), CPT/Inf (2025) 1, pozn. 43.

¹⁸⁴ Úrad verejného ochrancu práv, 2024. *Zraniteľné skupiny osôb v ochrannej liečbe*. Brno: Úrad verejného ochrancu práv, https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/10-2023-NZ_ochranna_lecba_vyzkumna_zprava.pdf, s. 7. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 41.

¹⁸⁵ „Mladistvý sa rozumie osoba, ktorá v čase spáchania trestného činu (v prípade mladistvých označovaného ako ‚prečin‘) dosiahla vek 15 rokov, ale ešte nedosiahla vek 18 rokov“. Európska justícia. 2024. *Práva mladistvých v súdnom konaní: Česko*. https://e-justice.europa.eu/topics/your-rights/rights-minors-court-proceedings/cz_en.

¹⁸⁶ Na základe diskusií počas online workshopov pre sudcov, ktorý sa konal 14. a 21. mája 2025.

¹⁸⁷ Dohovor o právach dieťaťa, článok 37 písm. b).

¹⁸⁸ Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, 2024. *Zhodnotenie stavu zákonnosti v reedukačných centrách*, <https://www.genpro.gov.sk/informacie/spravy/detail/generalna-prokuratúra-sr-pre-zistenia-o-zavaznom-porusovaní-práv-deti-v-reedukacných-centrách-zvolava-generalny-prokurátor-sr-multilaterálne-pracovne-stretnutie/>. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 68.

¹⁸⁹ Úrad verejného ochrancu práv, 2019. *Ochranná liečba, donucovacie opatrenia a ďalšie otázky: Správa zo systematických návštev*, s. 30. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 40.

¹⁹⁰ Páv, M., Švarc, J., 2018. *Súčasný stav a odporúčania pre ďalší rozvoj siete ochranného liečenia*. Praha: Ministerstvo zdravotníctva, 2018, https://www.reformapsychiatrie.cz/sites/default/files/2023-02/KA1_St%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%AD%20stav%20a%20doporu%C4%8Den%C3%AD%20k%20dal%C5%A1

V *Bulharsku* nemožno deti, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti (mladšie ako 14 rokov), stíhať ani trestať podľa trestného práva. Ak sa však tieto deti podozrivé zo spáchania činov, ktoré by predstavovali trestný čin, keby ich spáchala staršia osoba, môžu byť napriek tomu podrobené konaniu, ktoré pripomína trestné konanie. Toto konanie sa vedie podľa zákona o boji proti delikvencii mladistvých, nie podľa trestného zákonníka, a môže viesť k tomu, že súd nariadi umiestnenie dieťaťa do sociálno-výchovných alebo nápravných internátnych škôl.¹⁹¹ Deti a ich zákonní zástupcovia nemajú možnosť obrátiť sa na súd so žiadosťou o preskúmanie ich umiestnenia do týchto škôl, kde sú zbavené slobody. Táto prax sa javí ako nezlučiteľná so zárukami *habeas corpus* podľa článku 9 ods. 4 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR) a článku 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP), ako aj článku 37 písm. d) Dohovoru o právach dieťaťa (CRC).

3.3. Príklady dobrej praxe

Niektoré krajiny podnikli dôležité kroky na zosúladienie vnútroštátnych postupov s medzinárodnými zárukami a na zníženie škodlivého vplyvu pozbavenia slobody na deti. Niekoľko jurisdikcií vypracovalo štruktúrované prístupy, ktoré majú zabezpečiť, aby sa pozbavenie slobody používalo iba ako krajné opatrenie.

Alternatívy k odňatiu slobody

- V *Belgicku* vnútroštátne právne predpisy stanovujú, že väzba v rámci trestného konania proti deťom sa smie použiť iba ako krajný prostriedok na čo najkratšiu dobu¹⁹² a že odňatiu slobody musí predchádzať systematické zváženie alternatívnych opatrení, vrátane opatrení restoratívnej, výchovnej alebo dohľadovej povahy (napríklad odborná podpora, podmienený pobyt v rodine alebo umiestnenie v rezidenčných zariadeniach bez odňatia slobody).¹⁹³
- V *Holandsku* môžu byť deti v rámci trestného konania prepustené z dočasného zadržania za splnenia určitých podmienok. Tieto podmienky môžu zahŕňať účasť na

[%C3%ADmu%20rozvoji%20s%C3%ADt%C4%9B%20ochrann%C3%A9ho%20l%C3%A9%20%C3%ADmu%20anal%C3%BDza.pdf](#), s. 28–29. Základné štúdie ACCESS, s. 41.

¹⁹¹ Na základe diskusií počas online workshopov pre sudcov, ktorý sa konal 14. a 21. mája 2025; Základné štúdie ACCESS, s. 27.

¹⁹² Platné predpisy na úrovni spoločenstiev a regiónov:

- Flandry: Článok 20 ods. 2 nariadenia o delikvencii mládeže stanovuje, že restoratívne intervencie sú prioritou. Odňatie slobody sa zvažuje len vo výnimočných prípadoch.

- Brusel: Bruselská vyhláška kladie dôraz na podporu a ochranu v rámci životného prostredia mladistvého. Odňatie z tohto prostredia je výnimočné a musí sa uskutočňovať s ohľadom na rodinné vzťahy a s pravidelným posudzovaním možnosti návratu k rodičom. Uzatvorené zariadenia sú krajným riešením a využívajú sa len v prípade, ak správanie mladistvého predstavuje nebezpečenstvo alebo ak existuje riziko opakovanej trestnej činnosti, úteku alebo marenia spravodlivosti.

- Valónsko: Valónska vyhláška kladie dôraz na prevenciu ako najvyššiu prioritu (článok 1). Odňatie slobody je vylúčené s výnimkou veľmi špecifických prípadov, v ktorých sú splnené prísne podmienky (článok 63). Tento rámec tiež odráža zásadu krajného prostriedku v prípade obmedzujúcich opatrení. Kapitola 5 tejto vyhlášky opisuje rôzne opatrenia, ktoré môže sudca pre mládež prijať voči mladému človeku podozrivému zo spáchania trestného činu alebo ktorý sa trestného činu dopustil.

¹⁹³ Defence for Children International Belgium, 2015. *Praktická príručka pre advokátov zastupujúcich deti v konflikte so zákonom*. https://lchild.eu/wp-content/uploads/2016/05/Guide_Avocats_FR-web.pdf, s. 54, 97–98. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 21.

poradenstve, povinné hlásenie, obmedzenia týkajúce sa určitých oblastí alebo látok a povinnosť chodiť do školy alebo dodržiavať štruktúrovaný denný režim.¹⁹⁴

- V *Bulharsku* orgány uplatňujú alternatívne opatrenia k zadržaniu, kdekoľvek je to možné. Môžu zahŕňať dohľad rodičov alebo opatrovníkov, dohľad zo strany školského vedenia, dohľad zo strany personálu nápravného zariadenia, do ktorého je maloletý umiestnený, alebo dohľad zo strany inšpektora služieb pedagogickej podpory detí alebo člena miestnej komisie pre boj proti delikvencii mladistvých.¹⁹⁵
- V *Českej republike* zaviedla a podporuje Probačná a mediačná služba pilotný projekt rodinných skupinových konferencií, na ktorých sa stretávajú dieťa, rodina a ďalšie zúčastnené strany s cieľom diskutovať a hľadať konštruktívne riešenia prispôbené potrebám dieťaťa.¹⁹⁶ Hoci tieto konferencie nie sú formálne upravené a niekedy vyžadujú súhlas prokuratúry, ich výsledky môžu ovplyvniť rozhodnutie súdu alebo štátneho zástupcu, vrátane rozhodnutia o alternatívach k odňatiu slobody.

Podmienky zadržania citlivé k deťom

- Aj v prípadoch, keď je odňatie slobody nevyhnutné, niektoré krajiny podnikli významné kroky na zmiernenie jeho negatívnych dôsledkov a na zosúladenie praxe so štandardmi v oblasti práv dieťaťa. V *Holandsku* môžu deti, ktoré by inak boli umiestnené do vyšetrovacej väzby, namiesto toho zostať doma, v pestúnskej rodine alebo byť umiestnené v malých zariadeniach pre mladistvých.¹⁹⁷ Tieto malé zariadenia, ktorých je v súčasnosti v celej krajine len päť, sa zvyčajne nachádzajú bližšie k bydlisku dieťaťa a sú navrhnuté tak, aby umožňovali pokračovanie v školskej dochádzke a zachovanie súkromného a rodinného života.¹⁹⁸
- Kľúčovým ochranným opatrením je **prísne oddelenie detí od dospelých** vo väzbe s cieľom chrániť ich bezpečnosť a blaho. V *Českej republike* musia byť deti vo väzbe oddelené od dospelých, a to tak vo väzbe pred súdnym pojednávaním (vyšetrovacej väzbe), ako aj vo väzbe po vynesení rozsudku, a to aj po dovŕšení 18 rokov, ak to odôvodňujú okolnosti a najlepší záujem všetkých mladistvých.¹⁹⁹
- V *Belgicku* sa prísne oddelenie detí od dospelých uplatňuje vo všetkých fázach konania; aj keď je prípad dieťaťa postúpený súdu pre dospelých, dieťa zostáva v špecializovanom zariadení pre mládež až do dovŕšenia 18 rokov, po ktorom môže byť preložené do systému pre dospelých.²⁰⁰

¹⁹⁴ Holandský trestný poriadok, článok 493 ods. 1 (článok 493 ods. 1 Sv); Nariadenie o vykonávaní trestnoprávných rozhodnutí (Besluit tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen), článok 2.6. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 45.

¹⁹⁵ Základné štúdie ACCESS, s. 26.

¹⁹⁶ Z diskusií počas online workshopu pre sudcov. Konal sa 14. a 21. mája 2025.

¹⁹⁷ Holandský trestný poriadok, článok 493 ods. 3 (článok 493 ods. 3 Sv). Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 45.

¹⁹⁸ Základné štúdie ACCESS, s. 46.

¹⁹⁹ Zákon č. 293/1993 Z. z. o väzbe, § 26 ods. 1; zákon č. 218/2003 Z. z., zákon o súdnictve vo veciach mládeže, § 79 ods. 1. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 28.

²⁰⁰ De Bondt, W., Vercruyssen, L., 2021. *Procesné záručky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými v trestnom konaní: Belgicko*. výskum (FRANET), https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/be_ccp-country_report.pdf, s. 63. Defence for Children International Belgium, 2018. *Môj právnik, moje práva – Posilňovanie práv detí v trestnom konaní v EÚ – Úloha právnika maloletého v ochrannom a trestnom konaní v Belgicku*. Národná správa Belgicka,

Okrem oddelenia od dospelých prijali viaceré jurisdikcie ďalšie opatrenia na **podporu rozvoja a blaha zadržaných detí**. Nasledujúce príklady ilustrujú dobrú prax pri zabezpečovaní primeraných podmienok a podpory v zariadeniach pre zadržané osoby, hoci to neznamená, že by zadržanie malo byť uprednostňované v prípadoch, keď je možné uplatniť alternatívy bez odňatia slobody alebo komunitné alternatívy.

- V *Belgicku* sú deti zbavené slobody v rámci systému trestného súdnictva umiestňované do verejných ústavov na ochranu mládeže (IPPJ), kde majú lepší prístup k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, nepretržitému kontaktu so svojou rodinou a slobode náboženského vyznania.²⁰¹
- V *Poľsku* sú zariadenia na zadržanie mladistvých vybavené priestormi na voľnočasové aktivity, knižnicami a audiovizuálnou technikou a personál je vyškolený tak, aby dokázal porozumieť psychologickým potrebám detí v zadržaní.²⁰²

Mechanizmy **dohľadu a zodpovednosti** zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane detí v zadržaní.

- Na *Slovensku* nedávne legislatívne reformy udelili ombudsmanovi právomoc monitorovať väznice a iné miesta, kde môžu byť deti pozbavené slobody, čo pomáha zabezpečiť humánne zaobchádzanie a transparentnosť v praxi.²⁰³

Vymazanie z registra trestov

Medzinárodné štandardy a princípy v oblasti práv dieťaťa kladú veľký dôraz na minimalizáciu dlhodobých škôd u detí, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom. To presahuje rámec odklonu detí od zadržania a formálneho trestného konania a zahŕňa aj starostlivé nakladanie s ich trestnými registrami po kontakte so súdnym systémom.

Výbor CRC, vyzýva aby štáty „zaviedli pravidlá umožňujúce vymazanie trestných registrov detí po dosiahnutí veku 18 rokov, a to buď automaticky, alebo vo výnimočných prípadoch po nezávislom preskúmaní.“²⁰⁴ Podobne Rada Európy zdôrazňuje, že v záujme podpory reintegrácie by mali byť trestné záznamy detí uchovávané

<https://lchild.eu/wp-content/uploads/2016/05/RAPPORT-MLMR-COMPLET.pdf> (Základné štúdie ACCESS), s. 55. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 21.

²⁰¹ Defence for Children International Belgium, 2015. *Praktická príručka pre právnikov zastupujúcich deti v konflikte so zákonom*. https://lchild.eu/wp-content/uploads/2016/05/Guide_Avocats_FR-web.pdf, s. 55, 97–98. De Schutter, O., Ringelheim, J., Dhetz, N., Van Keirsbilck, B. (eds.), 2015. *Vzdelávanie detí pozbavených slobody: Aj oni majú právo na vzdelávanie za mrežami*. Vzdelávací nástroj č. 5. https://www.brudoc.be/opac_css/doc_num.php?explnum_id=1434. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 21.

²⁰² Nariadenie ministra vnútra zo 4. júna 2012 o miestnostiach určených pre osoby zadržané alebo privedené na kontrolu triezvosti, prechodných miestnostiach, dočasných prechodných miestnostiach a policajných zariadeniach pre mladistvých, pravidlách pobytu v týchto miestnostiach a postupe nakladania s videozáznamami z týchto miestností, priestorov a cieľ (konsolidované znenie, Zbierka zákonov, 2023, bod 2672, v znení neskorších zmien a doplnení). Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 56.

²⁰³ Zákon č. 110/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré ďalšie zákony. Pozri tiež [mechanizmy](https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt/information-national-preventive-) „<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt/information-national-preventive->“; zákon č. 176/2015 Z. z., o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným znevýhodnením, § 4 ods. 1 písm. b) bod 2 v spojení s § 4 ods. 2 písm. h)).

²⁰⁴ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, bod 71.

dôverne a mimo súdneho systému nezverejňovateľné, akonáhle dosiahnu plnoletosť.²⁰⁵ Zverejnenie by malo byť povolené len za výnimočných okolností, ako sú závažné trestné činy, obavy o verejnú bezpečnosť alebo situácie týkajúce sa práce s deťmi.²⁰⁶ Je dôležité, aby odklon nikdy nevedol k záznamu v registri trestov. Hoci dôverné záznamy o opatreniach odklonenia môžu byť uchovávané na administratívne alebo výskumné účely, Výbor CRC zdôrazňuje, že tieto záznamy sa nesmú považovať za odsúdenia ani používať na vytvorenie záznamu v registri trestov.²⁰⁷ Dôvernosť je nevyhnutná: prístup k takýmto záznamom by mal byť prísne obmedzený na subjekty priamo zapojené do konania.²⁰⁸

Hoci väčšina zo šiestich preskúmaných krajín má systémy na vymazanie trestných registrov detí po uplynutí stanovenej lehoty, naďalej pretrvávajú problémy s konzistentnosťou a transparentnosťou. V niektorých jurisdikciách sa záznamy môžu stále objavovať pri uchádzaní sa o zamestnanie, niekedy len v prípade citlivých pozícií, v iných prípadoch sú však prístupné v širšom rozsahu.

Niektoré krajiny sú v tejto oblasti príkladom dobrej praxe: alternatívne opatrenia v *Belgicku* a *Holandsku* zvyčajne nezanechávajú záznam v trestnom registri a ani pobyt v *poľských* nápravných zariadeniach pre mladistvých nevedie k zápisu do trestného registra. V *Belgicku* môžu deti po dovŕšení 18 rokov požiadať sudcu o vymazanie záznamu, ak uplynulo päť rokov od ukončenia trestu alebo výkonu trestu, ktorý viedol k vzniku zápisu. *Bulharsko* považuje rehabilitáciu za právo: ak dieťa vykoná svoj trest a počas dvoch rokov sa nedopustí žiadneho priestupku, záznam sa automaticky vymaže. V *Holandsku* môžu byť deti obvinené z menej závažných priestupkov odklonené od trestného súdnictva a ak sa dieťa nedopustí opakovanej trestnej činnosti, tieto menej závažné priestupky sa z registra vymažú. Na druhej strane môžu byť záznamy v trestnom registri za závažné trestné činy a sexuálne delikty uchovávané na dobu neurčitú.

²⁰⁵ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel 2 ods. 83.

²⁰⁶ *Tamže*, IV, oddiel 2, bod 83.

²⁰⁷ Výbor CRC, Všeobecný komentár č. 24, bod 18 písm. f).

²⁰⁸ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 24, bod 67. Pozri tiež Výbor CRC, všeobecný komentár č. 10, bod 66: „Právo na súkromie okrem toho znamená, že záznamy o detských páchateloch by mali byť prísne dôverné a neprístupné tretím stranám s výnimkou osôb priamo zapojených do vyšetrovania, konania a rozhodovania v danej veci. S cieľom zabrániť stigmatizácii a/alebo predsudkom by sa záznamy o detských páchateloch nemali používať v konaniach pre dospelých v následných prípadoch týkajúcich sa toho istého páchatel'a (pozri Pekinské pravidlá, pravidlá 21.1 a 21.2) ani na sprísnenie takého budúceho trestu.“

III. Časté prekážky brániace deťom v uplatňovaní ich práv

1. Diskriminačné praktiky ovplyvňujúce výkon procesných práv

1.1. Medzinárodné a európske právne štandardy

Zásada nediskriminácie je zakotvená v niekoľkých základných medzinárodných a regionálnych dokumentoch v oblasti ľudských práv a predstavuje základ spravodlivého a rovnakého zaobchádzania vo všetkých súdnych konaniach, vrátane tých, ktorých účastníkmi sú deti. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR) ukladá štátom povinnosť zaručiť práva všetkým osobám bez ohľadu na rasu, pohlavie, jazyk, náboženstvo alebo iné postavenie,²⁰⁹ a zabezpečiť tak rovnosť pred zákonom a rovnakú ochranu pred diskrimináciou.²¹⁰ Na regionálnej úrovni dokumenty, ako je Charta EÚ, stanovujú širší súbor zakázaných dôvodov: „*akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farba pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politické alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného znevýhodnenia, veku alebo sexuálnej orientácie, je zakázaná.*“²¹¹

Dohovor o právach dieťaťa (CRC) ukladá zmluvným štátom povinnosť, aby všetky deti mohli požívať svoje práva vyplývajúce z tohto dohovoru „*bez akejkoľvek diskriminácie*“, a prijať „*všetky vhodné opatrenia*“ na ich ochranu pred takouto diskrimináciou.²¹² Dohovor o právach dieťaťa ďalej zaväzuje štáty, aby sa každému dieťaťu obvinenému z trestného činu správali „*spôsobom, ktorý podporuje jeho pocit dôstojnosti a vlastnej hodnoty*“.²¹³ Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) zdôrazňuje význam primeraných úprav na podporu rovnosti a odstránenie diskriminácie a objasňuje, že opatrenia potrebné na dosiahnutie *de facto* rovnosti by sa nemali považovať za diskriminačné.²¹⁴

Podobne aj Rada Európy vyžaduje, aby boli práva detí chránené „*bez akejkoľvek diskriminácie*“, okrem iného na základe pohlavia, etnického pôvodu, sociálno-ekonomického postavenia, zdravotného znevýhodnenia, migračného statusu alebo príslušnosti k menšinovej skupine.²¹⁵ Smernica EÚ 2016/800 túto povinnosť posilňuje tým, že od členských štátov vyžaduje, aby zabezpečili, že s deťmi sa bude „*vždy zaobchádzať spôsobom, ktorý chráni ich dôstojnosť*“.²¹⁶

Systémová diskriminácia je však často problémom v súvislosti s deťmi, ktoré sú údajne v konflikte so zákonom. Býva rozšírená a hlboko zakorenená v spoločenských štruktúrach, zákonoch a inštitucionálnych praktikách, čím vytvára pretrvávajúce znevýhodnenie určitých skupín pri súčasnom zvyhodňovaní

²⁰⁹ ICCPR, článok 2.

²¹⁰ ICCPR, článok 26.

²¹¹ Európska únia, [Charta základných práv Európskej únie](#), Ú. v. EÚ C 326/391, 26. október 2012.

²¹² Dohovor o právach dieťaťa, článok 2 ods. 1.

²¹³ Dohovor o právach dieťaťa, článok 40 ods. 1.

²¹⁴ [Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím \(CRPD\)](#), prijatý 12. decembra 2006 na 61. zasadnutí Valného zhromaždenia rezolúciou A/RES/61/106, článok 5.

²¹⁵ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel D ods. 1.

²¹⁶ Smernica EÚ 2016/800, článok 13 ods. 2.

iných.²¹⁷ Výbor CRC zdôraznil, že právo na nediskrimináciu podľa CRC vyžaduje nielen zákaz nerovného zaobchádzania, ale aj proaktívne opatrenia na zabezpečenie toho, aby všetky deti mohli svoje práva v praxi skutočne uplatňovať.²¹⁸ To si vyžaduje prijatie pozitívnych krokov na riešenie podstatných nerovností a na reformu štrukturálnych a kultúrnych podmienok, ktoré vedú k pretrvávajúcemu vylúčeniu.²¹⁹

Rada Európy uznáva, že v určitých prípadoch **môžu byť** na zabezpečenie skutočnej rovnosti **nevyhnutné pozitívne opatrenia**. Vyzýva štáty, aby poskytovali prispôsobenú ochranu a podporu zvlášť zraniteľným deťom, vrátane migrantov, maloletých bez sprievodu, detí so zdravotným znevýhodnením, rómskych detí a detí žijúcich v pobytových zariadeniach alebo deťom bez domova.²²⁰

Predchádzanie diskriminácii si napokon vyžaduje aj **multidisciplinárne školenia zohľadňujúce kultúrne špecifiká** pre všetkých odborníkov pôsobiacich v oblasti súdnictva vo veciach mládeže. Výbor CRC zdôrazňuje potrebu vzdelávania založeného na poznatkoch o vývoji dieťaťa, príčinách páchania trestnej činnosti mladistvých, špecifických zraniteľnostiach marginalizovaných skupín a využívaní alternatív k zadržaniu.²²¹

1.2. Porušovanie práv a medzery v implementácii

Napriek jasným právnym normám sa deti v konflikte so zákonom v šiestich skúmaných krajinách EÚ naďalej stretávajú s diskriminačným zaobchádzaním v trestnom konaní. Tieto rozdiely vyplývajú z mnohých vzájomne súvisiacich faktorov, vrátane jazykových a komunikačných bariér, nedostatočného vzdelávania odborníkov, nesprávnych individuálnych posúdení, ako je nedostatočné posúdenie veku, zrelosti, duševného zdravia, zraniteľnosti a sociálneho zázemia dieťaťa, a systémových predsudkov súvisiacich so socioekonomickým postavením, zdravotným znevýhodnením a príslušnosťou k menšine.

Jednou z hlavných prekážok je nedostatok efektívnej komunikácie, ktorá by reagovala na jazykové, kultúrne alebo kognitívne potreby detí. Na *Slovensku* deti, ktorých primárnym jazykom je rómčina alebo maďarčina, často dostávajú informácie o konaní, ktoré nie sú prispôbené ich jazyku alebo pôvodu.²²² V *Belgicku* nie sú pre deti, ktoré nehovoria žiadnym z národných jazykov, spoľahlivo k dispozícii tlmočníci, a tí, ktorí sú k dispozícii, nemusia mať zaškolenie v komunikácii prispôbenej deťom.²²³ V *Českej republike* sa potreby detí s mentálnym alebo psychosociálnym znevýhodnením často prehliadajú – odborníci v oblasti trestného súdnictva majú tendenciu komunikovať s týmito deťmi len pri získavaní výpovede, čím obmedzujú ich účasť na výsluchu, namiesto toho, aby im umožnili účinné zapojenie do konania.²²⁴

²¹⁷ Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, [Všeobecné stanovisko č. 20 o nediskriminácii v oblasti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv](#), E/C.12/GC/20 (2. júl 2009), bod 12.

²¹⁸ Výbor CRC, [Všeobecný komentár č. 21 \(2017\) o právach detí žijúcich na ulici](#), CRC/C/GC/21, 20. jún 2017, bod 26.

²¹⁹ *Tamže*.

²²⁰ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel D, bod 2.

²²¹ Výbor CRC, [Všeobecný komentár č. 24](#), ods. 112.

²²² Základné štúdie ACCESS, s. 5, 65.

²²³ De Bondt, W., Vercruyssen, L., 2021. Procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými v trestnom konaní: Belgicko. výskum (FRANET), https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/be_ccp-country_report.pdf, s. 54–55. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 22.

²²⁴ Základné štúdie ACCESS, s. 39.

Hlavným dôvodom týchto zlyhaní je absencia štruktúrovaného povinného vzdelávania pre odborníkov pracujúcich s deťmi v rámci súdneho systému. Hoci existujú určité vzdelávacie kurzy, ktoré sa zvyčajne zaoberajú základnými komunikačnými zručnosťami alebo detskou psychológiou, sú často dobrovoľné a závisia od individuálnej motivácie odborníkov, pričom inštitucionálne stimuly na zabezpečenie účasti sú minimálne. V dôsledku toho nie sú dostatočne riešené kritické oblasti, ako sú práva osôb so zdravotným znevýhodnením, kultúrna citlivosť a nediskriminácia. Napríklad v *Belgicku*, hoci sudcovia a prokurátori musia absolvovať školenie prostredníctvom Inštitútu súdneho vzdelávania, v učebných osnovách chýba podstatný obsah týkajúci sa kultúrnej citlivosti a rozmanitosti.²²⁵ Faktory, ako sú kultúra, náboženstvo, sociálno-ekonomická neistota a obmedzené jazykové znalosti, sú často podceňované ako zdroje zraniteľnosti.²²⁶ V dôsledku toho sa nedostatočne riešia potreby detí z komunity LGBTQ+, detí so zdravotným znevýhodnením a detí z kultúrnych alebo jazykových menšín. Podobne aj v *Poľsku* odborná príprava pre advokátskych a súdnych koncipientov nezahŕňa špecializované kurzy zamerané na prácu s deťmi z marginalizovaných skupín.²²⁷

Tieto nedostatky sa ďalej odrážajú v spôsobe vykonávania individuálnych posudzovaní.²²⁸ Tak na *Slovensku*, ako aj v *Českej republike* sa ekonomické, sociálne a rodinné zázemie detí často prezentuje ako individuálne nedostatky, než ako štrukturálne znevýhodnenie.²²⁹ Na *Slovensku* sa posudzovanie úzko zameriava na odborné diagnózy, zatiaľ čo širšie systémové faktory, ako je chudoba alebo sociálne vylúčenie, sa pretvárajú na indikátory individuálneho rizika.²³⁰ Podobne aj v *Českej republike* sa tieto štrukturálne výzvy využívajú na ospravedlnenie donucovacích zásahov, namiesto toho, aby sa považovali za sociálne podmienky vyžadujúce podporu.²³¹ Problémy v škole a neúspech v škole sa často posudzujú izolovane od kľúčových faktorov, ako je nestabilita bývania alebo diskriminácia, čo ďalej skresľuje posudzovanie.²³² V *Belgicku* umožňuje právne ustanovenie obmedziť rozsah a presnosť posudzovania „na základe okolností

²²⁵ Defence for Children International Belgium, 2018. *Môj právnik, moje práva – Posilňovanie práv detí v trestnom konaní v EÚ – Úloha právneho zástupcu maloletého v ochranných a trestných konaniach v Belgicku*. Národná správa pre Belgicko. <https://lchild.eu/wp-content/uploads/2016/05/RAPPORT-MLMR-COMPLET.pdf> (Správa o stave práv detí v Belgicku), s. 55. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 22.

²²⁶ De Bondt, W., Vercruyse, L., 2021. Procesné záruky pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní: Belgicko. výskum (FRANET), https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/be_ccp-country_report.pdf, s. 54–55. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 6, 22.

²²⁷ Základné štúdie ACCESS, s. 58.

²²⁸ Článok 7 smernice (EÚ) 2016/800 ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby sa v prípade každého dieťaťa, ktoré je podozrivým alebo obvineným v trestnom konaní, vykonalo individuálne posúdenie, pri ktorom sa zohľadní jeho osobnosť, zrelosť, ekonomické, sociálne a rodinné zázemie, ako aj akákoľvek osobitná zraniteľnosť, s cieľom určiť primerané opatrenia a procesné záruky. Pozri tiež: ICJ. 2021. *Odporúčania týkajúce sa hlavných zásad upravujúcich individuálne posudzovanie detí v konflikte so zákonom*. <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2021/12/ENGL-Recommendations-Individual-assessment.pdf>.

²²⁹ Základné štúdie ACCESS, s. 7.

²³⁰ *Tamže*, s. 12.

²³¹ *Tamže*, s. 35.

²³² Večerka, K., Hulmáková, J., Štěchová, M., 2019. *Mladiství v procese poruchovej socializácie*. Praha: Ústav kriminológie a sociálnej prevencie, <https://www.iksp.cz/storage/169/458-Mladistvi-v-procesu-poruchove-socializace.pdf>, s. 71–72. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 35.

v danom prípade,²³³ čo často obmedzuje právo detí s jazykovými alebo kultúrnymi bariérami na komplexné a zmysluplné posúdenie.²³⁴

Diskriminácia sa prejavuje aj v počiatočných fázach trestného konania, najmä pri kontakte s políciou, pri vznesení podozrenia, pri zaradení do evidencie podozrivých a pri uplatňovaní predbežných opatrení, a to často na základe socioekonomického postavenia. V *Holandsku* viedli policajné a justičné politiky zamerané na takzvané „zraniteľné štvrte“ k neprimeranému počtu detí registrovaných ako podozrivých z trestných činov a k vyššej miere väzby u detí z nízkopríjmových rodín, z rodín migrantov a z menšinových prostredí.²³⁵ Viac ako polovica všetkých detských podozrivých žije iba v desiatich percentách týchto štvrtí a takmer pätnásť percent žije iba v jednom percente z nich.²³⁶ Opatrenia, ako je stratégia „Top600“ v Amsterdame, cielený zásah zameraný na osoby identifikované na základe policajných a mestských dát ako vysoko rizikovní opakovaní páchatelia,²³⁷ sa často porovnávajú s prediktívnou policajnou činnosťou. Hoci ich zámerom je znížiť opakovanú trestnú činnosť, hodnotenia spochybňujú ich účinnosť a naďalej neprimerane postihujú určité demografické skupiny.²³⁸

Podobné vzorce sú zrejmé v *Českej republike*, kde sú rómske deti častejšie odoberané z rodín na základe podozrenia zo spáchania trestného činu.²³⁹ Na *Slovensku* je veľká časť zaznamenananej mládežníckej kriminality v regióne, najmä majetkové trestné činy ako krádeže, úzko spojená s ekonomickou depriváciou, avšak reakcie štátu majú tendenciu uprednostňovať represívne opatrenia namiesto riešenia základných príčin.²⁴⁰

Deti so zdravotným znevýhodnením čelia jednej z najzávažnejších foriem diskriminácie. V *Českej republike* existuje priama súvislosť medzi psychosociálnym alebo mentálnym znevýhodnením a

²³³ Článok 50 ods. 2 zákona z 8. apríla 1965. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 20.

Defence for Children International Belgium, 2015. *Praktická príručka pre právnikov zastupujúcich deti v konflikte so zákonom*. https://lachild.eu/wp-content/uploads/2016/05/Guide_Avocats_FR-web.pdf, s. 63–69. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 20.

²³⁵ Údaje ukazujú, že z detí registrovaných ako podozriví v policajných záznamoch v roku 2022 sú deti s migračným pôvodom jasne nadmerne zastúpené: mládež z Holandských Karibov (44/1 000), Maroka (31/1 000) a Surinamu (31/1 000) je registrovaná ako podozrivá častejšie než mládež bez migračného pôvodu (11/1 000). Okrem toho údaje ukazujú, že deti a mladí ľudia z rodín s nízkymi príjmami (28/1 000) sú zastúpení oveľa častejšie ako tí z rodín s vysokými príjmami (7/1 000). Navyše chlapci (21/1 000) sú zastúpení častejšie ako dievčatá (8/1 000). Základné štúdie ACCESS, s. 47–48.

²³⁶ Základné štúdie ACCESS, s. 47.

²³⁷ PILP. *Top400 – stratégia prevencie kriminality „zhora nadol“ v Amsterdame*. https://pilp.nu/wp-content/uploads/2023/10/Top400_topdown-crime-prevention-Amsterdam.def.pdf, s. 10. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 48.

²³⁸ Centrum vedeckého výskumu a údajov. 2023. *Žiadne náznaky, že prístup Top600 vedie k nižšej opakovanej trestnej činnosti*. <https://www.wodc.nl/actueel/nieuws/2023/11/16/geen-aanwijzingen-dat-top600-aanpak-leidt-tot-minder-recidive>. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 48.

²³⁹ Základné štúdie ACCESS, s. 5, 38.

²⁴⁰ Krádeže tvoria 38,4 % celkovej kriminality mládeže. Generálna prokuratúra konštatovala, že na týchto trestných činoch sa často podieľajú deti z ekonomicky znevýhodneného prostredia, hoci presné údaje o korelácii medzi chudobou a páchaním nie sú k dispozícii. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, 2024. *Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a zisteniach o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023*, https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Sprava_o_cinnosti/2023/vlastny_material.pdf, s. 51. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 6.

ukladaním donucovacích opatrení.²⁴¹ Na *Slovensku* sú záruky proti pozbaveniu slobody u detí so zdravotným znevýhodnením obzvlášť slabé:²⁴² umiestnenie do psychiatrického zariadenia je povolené ako predbežné (dočasné) opatrenie, hoci dieťa nepredstavuje bezprostredné nebezpečenstvo pre seba ani pre svoje okolie. Predbežné umiestnenie do psychiatrickej liečebne môže byť dieťaťu uložené aj v prípadoch, keď by dieťa nemohlo byť umiestnené do vyšetrovacej väzby ani zadržané v psychiatrickej liečebni na základe občianskoprávneho príkazu.²⁴³

1.3. Príklady dobrej praxe

Hoci v šiestich skúmaných krajinách EÚ pretrvávajú určité porušovania práv a medzery v implementácii, niekoľko sľubných postupov poukazuje na to, ako by justičné systémy mohli lepšie chrániť práva detí a obmedziť diskriminačné zaobchádzanie.

Holistické posudzovania pomáhajú zakotviť rozhodnutia v najlepšom záujme dieťaťa a znižujú riziko diskriminačných alebo represívnych opatrení.²⁴⁴

- V *Holandsku* vykonáva individuálne posudzovanie detí podozrivých alebo obvinených z trestných činov Rada pre ochranu detí. Tieto posudky prebiehajú v rámci multidisciplinárneho procesu, do ktorého sú zapojení psychológovia, pedagógovia a sociálni pracovníci.²⁴⁵ Posúdenie, ktoré sa riadi podrobným dotazníkom, zohľadňuje sociálne, emocionálne a vzdelanostné zázemie dieťaťa. Tento model spolupráce kontrastuje s represívnymi alebo úzko diagnostickými prístupmi a zabezpečuje, že zásahy vychádzajú z najlepších záujmov dieťaťa, čím sa znižuje riziko diskriminácie alebo zbytočného nátlaku.

Cenné vzory ponúka aj snaha o zlepšenie **odbornej prípravy**.

- V *Holandsku* sa v rámci riadenia kvality v justícii využíva prax známa ako „zrkadlové reflexie“ alebo „intervízie“, ktoré povzbudzujú sudcov k zapojeniu sa do

²⁴¹ Úrad verejného ochrancu práv, 2024. *Zraniteľné skupiny osôb v ochrannnej liečbe*. Brno: Úrad verejného ochrancu práv, https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/10-2023-NZ_ochranna_lecba_vyzkumna_zprava.pdf, s. 10. Pozri aj výskumnú správu Ústavu kriminológie a sociálnej prevencie, ktorá sa zameriava na opakované páchanie trestnej činnosti mladistvých a vychádza zo zahraničných štúdií, kde sa medzi rizikovými faktormi uvádzajú „výrazné duševné poruchy“ alebo „nízke IQ“. – Večerka, K., Hulmáková, J., Štěchová, M., 2019. *Mladiství v procese poruchovej socializácie*. Praha: Ústav kriminológie a sociálnej prevencie, <https://www.iksp.cz/storage/169/458-Mladistvi-v-procesu-poruchove-socializace.pdf>, s. 24. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 5, 38–39.

²⁴² Trestný zákonník, § 103 ods. 1. K umiestneniu do psychiatrickej liečebne za účelom výchovného opatrenia došlo v prípade, o ktorom rozhodol Okresný súd v Žiari nad Hronom rozsudkom z 1. 12. 2021, č. spisu 9P/47/2020. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 71.

²⁴³ Trestný poriadok, § 85 ods. 7. <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2024/dovodova-sprava-k-zakonu-c-40-2024-z-z.html>. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 5.

²⁴⁴ Takéto posudzovania možno však považovať za príklady dobrej praxe len vtedy, ak sú skutočne participatívne, vykonávajú sa *spolu* s dieťaťom a nie *za* dieťa, a ak zohľadňujú štrukturálne faktory, ktoré ovplyvňujú situáciu dieťaťa. Prílišné spoliehanie sa na rámce riadené odborníkmi so sebou nesie riziko posilnenia paternalistických alebo individualizujúcich prístupov, najmä v prípade detí z marginalizovaných skupín, ktoré môžu byť náchylnejšie na profilovanie alebo systémovú diskrimináciu. Zabezpečenie dialógu s dieťaťom a uvedomenie si širších sociálnych determinantov je preto nevyhnutné na zabránenie individualizácii štrukturálnych nerovností.

²⁴⁵ Online workshopy ACCESS pre sociálnych pracovníkov a probačných úradníkov, 28. apríla a 5. mája 2025.

interdisciplinárnych diskusií medzi kolegami o ich rozhodovaní.²⁴⁶ Tieto štruktúrované výmeny podporujú sebauvedomenie, odhaľujú implicitné predsudky a prispievajú k reflexívnejším a spravodlivejším súdnym postupom.²⁴⁷

- Podobná iniciatíva v *Belgicku* združuje odborníkov z celého systému spravodlivosti pre deti v rámci školenia založeného na rolových hrách, čo účastníkom umožňuje lepšie pochopiť rôznorodé pohľady a zraniteľnosť v prípadoch týkajúcich sa detí.²⁴⁸ Táto metóda podporuje empatiu, zlepšuje komunikáciu a pomáha odborníkovi primeranejšie reagovať na zložité situácie, ktorým deti v súdnom systéme čelia.

2. Deti mladšie ako vek trestnej zodpovednosti

2.1. Medzinárodné a európske právne štandardy

Hoci sa mnohé procesné záruky, ako napríklad tie obsiahnuté v smernici EÚ 2016/800, vzťahujú konkrétne na deti, ktoré dosiahli vek trestnej zodpovednosti, neznamená to, že mladšie deti sú z tejto ochrany vylúčené. Deti, ktoré nedosiahli minimálny vek, môžu byť predmetom formálnych konaní alebo opatrení, ako je umiestnenie do uzavretých zariadení, ktoré sú fakticky represívne, a napriek tomu im neposkytujú rovnakú úroveň procesných záruk, aká je k dispozícii v trestnom konaní.²⁴⁹

Výbor CRC zdôraznil, že deťom, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti, musí byť zaručené **rovnaké spravodlivé a nestranné zaobchádzanie** ako deťom, ktoré tento minimálny vek dosiahli alebo prekročili.²⁵⁰ **Stanovenie primerane vysokého minimálneho veku trestnej zodpovednosti** je len jedným z aspektov účinného systému spravodlivosti pre deti.²⁵¹ Štáty musia zároveň **vypracovať vhodné opatrenia** pre deti, ktoré tento vek ešte nedosiahli. S týmito deťmi sa nesmie zaobchádzať ako s páchatelmi, ale je potrebné im poskytovať podporu prostredníctvom individuálnych služieb a pomoci prispôbených ich vývojovým potrebám.²⁵² Skutočnosť, že dieťa ešte nedosiahlo minimálny vek trestnej zodpovednosti, nesmie viesť k tomu, že bude zbavené záruk zaručených všetkým deťom, ktoré sú podozrivé, obvinené alebo uznané za osoby, ktoré porušili trestné právo.²⁵³

Podobne Rada Európy potvrdzuje, že veľmi malé deti alebo deti, ktoré nemajú plnú schopnosť samostatne uplatňovať svoje práva, sú napriek tomu nositeľmi práv.²⁵⁴ S cieľom chrániť tieto deti pred diskrimináciou a zabrániť tomu, aby boli zanedbávané, členské štáty

²⁴⁶ Okrúhly stôl ACCESS Transnational exchange, 18. – 19. marca 2025.

²⁴⁷ Súdna prax. 2008. *Kvalita rozhodnutí súdneho systému v Holandsku*. <https://www.rechtspraak.nl/binaries/content/assets/rvdr/com/rvdr-com-quality-of-the-judicial-system-in-the-netherlands-en-fr.pdf>, s. 11.

²⁴⁸ Online workshop ACCESS pre právnikov, 22. a 29. apríla 2025.

²⁴⁹ ICJ. 2021. *Odporúčania týkajúce sa hlavných zásad individuálneho posudzovania detí v konflikte so zákonom*, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2021/12/ENGL-Recommendations-Individual-assessment.pdf>, s. 19.

²⁵⁰ Výbor CRC, všeobecný komentár č. 10, ods. 33.

²⁵¹ Výbor CRC, všeobecné komentár č. 24, ods. 23.

²⁵² *Tamže*.

²⁵³ ICJ. 2021. *Odporúčania týkajúce sa hlavných zásad individuálneho posudzovania detí v konflikte so zákonom*, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2021/12/ENGL-Recommendations-Individual-assessment.pdf>, s. 19.

²⁵⁴ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. IV, oddiel D, ods. 44.

musia **zaviesť alternatívne systémy zastupovania a podpory**.²⁵⁵ Stručne povedané, vek alebo spôsobilosť dieťaťa by nikdy nemali byť prekážkou pri uplatňovaní jeho ľudských práv a ochrany zo strany zákona.

Túto normu potvrdzuje aj judikatúra. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že formálne zaradenie konania nesmie zbaviť deti mladšie ako vek trestnej zodpovednosti procesných záruk, ak im hrozia prísne opatrenia vrátane pozbavenia slobody.²⁵⁶ Európsky výbor pre sociálne práva vo veci *ICJ proti Českej republike* podobne rozhodol, že deti mladšie ako vek trestnej zodpovednosti musia mať nárok na primeranú ochranu bez ohľadu na to, či ide formálne o občianskoprávne alebo trestné konanie, a že ochranné zámery nemôžu ospravedlniť slabšie procesné záruky.²⁵⁷ Toto rozhodnutie potvrdilo, že ochrana nesmie byť na úkor procesnej spravodlivosti, a to ani v prípade najmladších detí.²⁵⁸

2.2. Porušovanie práv a medzery v implementácii

V šiestich analyzovaných krajinách EÚ sa deti mladšie ako vek trestnej zodpovednosti často ocitajú v právnej šedej zóne: orgány ich môžu podrobiť donucovacím opatreniam bez toho, aby im boli poskytnuté procesné záruky, ktoré prináležia starším deťom alebo dospelým. Rámce rodinného práva, pôvodne určené na poskytovanie podpory a ochrany, sú často zneužívané na ukládanie represívnych sankcií týmto deťom. Takýmto opatreniam však často chýbajú záruky spravodlivého procesu, ktoré sú zabezpečené v trestnom konaní.

V *Českej republike* môžu byť deti mladšie ako minimálny vek trestnej zodpovednosti umiestnené do psychiatrických nemocníc na základe príkazov na ochrannú liečbu, a to napriek podstatne slabším procesným zárukám, najmä pokiaľ ide o dĺžku trvania takéhoto umiestnenia, než aké vyžaduje trestné právo (*pozri kapitolu II, oddiel 3.2*).²⁵⁹ Predbežné opatrenia môžu viesť k umiestneniu deti do ústavnej starostlivosti bez primeranej ochrany súkromia,²⁶⁰ povinného právneho zastúpenia²⁶¹ alebo dôkazného bremena potrebného na preukázanie viny. Paradoxne, tieto zásahy môžu viesť k dôsledkom, ktoré sú závažnejšie ako trestný rozsudok – deti môžu zostať v ústavnej starostlivosti dlhšie ako dospelí odsúdení za rovnaký čin, a to na základe paternalistického odôvodnenia „ochrany ich vývoja“.²⁶²

Podobné problémy existujú na *Slovensku*, kde sa „ochranná výchova“ ukladá v rámci občianskoprávneho, nie trestného konania, čo so sebou prináša nižšiu úroveň procesnej ochrany. Dieťa mladšie ako 14 rokov môže byť umiestnené do psychiatrickej liečebne, bez toho, aby spĺňalo zákonné kritériá pre

²⁵⁵ Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, 2010. Časť IV, oddiel D, bod 44.

²⁵⁶ *Blokhin proti Rusku*, ESLP, sťažnosť č. 47152/06, rozsudok veľkého senátu z 23. marca 2016, ods. 175–176.

²⁵⁷ *International Commission of Jurists (ICJ) proti Českej republike*, rozhodnutie Európskeho výboru pre sociálne práva vo veci samej, sťažnosť č. 148/2017, 20. október 2020, ods. 85.

²⁵⁸ ICJ. 2021. *Česká republika: ICJ a Fórum pre ľudské práva oslavujú prelomové rozhodnutie Európskeho výboru, ktorým sa potvrdzujú procesné práva detí*. <https://www.icj.org/czech-republic-icj-and-forum-for-human-rights-celebrate-landmark-european-committee-decision-upholding-procedural-rights-for-children/>.

²⁵⁹ Zákon o súdnictve pre mladistvých, § 95a ods. 2 a 4. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 7, 33.

²⁶⁰ Zákon č. 99/1963 Z. z., Občiansky súdny poriadok, § 116 ods. 2. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 38.

²⁶¹ Zákon č. 292/2013 Z. z. o osobitných súdnych konaniach, § 469 ods. 1. Pozri tiež základné štúdie ACCESS, s. 37–38.

²⁶² Základné štúdie ACCESS, s. 7, 30.

„ochranné opatrenia“, napríklad v prípade, že predstavujú nebezpečenstvo pre ostatných.²⁶³ Ani v prípade pozbavenia slobody nie je týmto deťom zaručené povinné právne zastúpenie počas policajných výsluchov.²⁶⁴ Hoci je teoreticky možné, aby si dieťa zabezpečilo právneho zástupcu, a to buď samostatne, alebo prostredníctvom svojej rodiny, v prípade detí žijúcich v chudobe alebo čeliacich sociálnemu vylúčeniu je to vysoko nepravdepodobné, čo vytvára ďalšiu diskriminačnú prekážku brániacu ich ochrane.

V *Bulharsku* nie sú deti mladšie ako 14 rokov trestne zodpovedné, môžu však byť predmetom nápravných opatrení, ako je umiestnenie do internátnych alebo výchovných ústavov (*pozri kapitolu II, oddiel 3.2*). Keďže nejde o trestné konanie, deti sú vylúčené z ochrany zaručenej smernicou EÚ 2016/800.²⁶⁵ V dôsledku toho sa mladšie deti stávajú zraniteľnými voči donucovacím opatreniam bez náležitých právnych záruk.

2.3. Príklady dobrej praxe

Niektoré jurisdikcie prijímajú opatrenia na rozšírenie procesných záruk na deti, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti, a tým odstraňujú medzery, v dôsledku ktorých najmladšie deti nemajú dostatočnú ochranu.

Zabezpečenie **právnej pomoci pre všetky deti bez ohľadu na vek** je kľúčové pre ochranu ich práv počas policajného výsluchu a iných konaní.

- V *Holandsku* sa prerokúva legislatívny návrh, ktorý by zaručil právnu pomoc všetkým deťom vypočúvaným políciou, vrátane tých, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti.²⁶⁶ Na *Slovensku* generálny prokurátor podal na Najvyšší súd žiadosť o objasnenie povinnosti poskytovať právnu pomoc podozrivým a obvineným osobám, vrátane detí mladších ako je vek trestnej zodpovednosti.²⁶⁷ Hoci rozhodnutie Najvyššieho súdu ešte nebolo vydané, tento vývoj predstavuje pozitívne uznanie práv detí, najmä tých, ktoré sú v súčasnosti vylúčené z právnej ochrany.
- V *Českej republike* bola v nadväznosti na rozhodnutie Európskeho výboru pre sociálne práva vo veci ICJ proti Českej republike (2017)²⁶⁸ v roku 2024 prijatá legislatívna reforma,²⁶⁹ ktorou sa právo na povinnú právnu pomoc rozšírilo na deti mladšie ako je vek trestnej zodpovednosti. Reforma teraz zabezpečuje, že deťom je poskytovaná právna pomoc

²⁶³ Základné štúdie ACCESS, s. 5, 70.

²⁶⁴ *Tamže*, s. 67.

²⁶⁵ Základné štúdie ACCESS, s. 27. Trestný poriadok, § 85 ods. 7.

²⁶⁶ Návrh zákona o posilnení právnej pomoci v trestnom konaní (Versterking rechtsbijstand in het strafproces), <https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK026222>; Z diskusií počas online workshopu pre prokurátorov a príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní. Konalo sa 10. júna 2025. Pozri tiež: *Zákon z 25. februára 2026, ktorým sa zavádza nový trestný poriadok (Wetboek van Strafvordering)*. <https://www.officielebekendmakingen.nl/stb-2026-56.pdf>, oddiely 6.1.3. (3) a 6.1.5 (1) a (2).

²⁶⁷ Z diskusií počas online workshopu pre prokurátorov a príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní. Uskutočnil sa 10. júna 2025.

²⁶⁸ *International Commission of Jurists (ICJ) proti Českej republike*, rozhodnutie Európskeho výboru pre sociálne práva vo veci samej, sťažnosť č. 148/2017, 20. október 2020.

²⁶⁹ Zákon č. 165/2024 Zb.

od prvého kontaktu s orgánmi činnými v trestnom konaní v postavení podozrivého z protiprávneho konania.²⁷⁰

²⁷⁰ Zákon o súdnictve pre mladistvých, § 89c ods. 1.

Členovia komisie

apríl 2026

Predseda:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Podpredsedovia:

Sudkyňa Radmila Dragicevic-Dicic, Srbsko
Sudca Sir Nicolas Bratza, Spojené kráľovstvo

Výkonný výbor:

(Predsedníčka) Pani Roberta Clarke,
Barbados Pani Nahla Haidar El Addal,
Libanon Pán Mazen Darwish, Sýria
Sudkyňa Qinisile Mabuza, Eswatini Pani
Mikiko Otani, Japonsko
Prof. Marco Sassoli, Taliansko/Švajčiarsko
Pán Wilder Tayler, Uruguaj

Ďalší členovia komisie:

Afrika
Sudca Azhar Cachalia, Afrika
Sudca Moses Chingengo, Afrika Pani
Jamesina King, Afrika
Sudca Charles Mkandawire, Afrika Sudkyňa
Aruna Narain, Afrika
Sudkyňa Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Afrika
Sudca Sanji Monageng, Afrika
Sudca Willy Mutunga, Afrika Pán
Lawrence Mute, Afrika

Ázia a Európa

Sudca Ajit Prakash Shah, Ázia Sudca
Kalyan Shrestha, Ázia pani Ambiga
Sreenevasan, Ázia pani Imrana Jalal,
Ázia
Pani Miyeon Kim, Ázia
Prof. Kyong-Wahn Ahn, Ázia Sudca
Adolfo Azcuna, Ázia Dr. Elizabeth
Biok, Ázia
Pani Hina Jilani, Ázia
Pani Chinara Aidarbekova, Európa Sudkyňa
Martine Comte, Európa
Pani Gulnora Ishankhanova, Európa Pani
Asne Julsrud, Európa
Sudca Egbert Myjer, Európa Dr. Jarna
Petmanová, Európa
Sudca Stefan Trechsel, Európa Prof.
Fionnuala Ni Aolain, Európa Pani Patricia
Schulz, Európa
Pani Anne Rambergová, Európa
Profesorka Laurence Burgorgue-Larsenová, Európa

MENA

Pani Hadeel Abdel
Aziz, MENA Pán
Marzen Darwish,
MENA Pán Gamal Eid,
MENA
Sudkyňa Kalthoum Kennou, MENA
Sudkyňa Fatsah
Ouguergouz, MENA Pán
Michael Sfard, MENA
Sudca Marwan Tashani,
MENA Pani Mona
Rishmawi, MENA

Amerika

Pán Reed Brody, Amerika
Pani Catalina Botero, Amerika
Prof. José Luis Caballero Ochoa,
Amerika Prof. Juan Mendez, Amerika
Prof. Mónica Pinto, Amerika
Prof. Víctor Rodríguez Rescia,
Amerika Pán Alejandro Salinas
Rivera, Amerika Prof. Rodrigo
Uprimny Yepes, Amerika Pani
Claudia Paz y Paz, Amerika
Pani Roberta Clarke,
Amerika Pani Beth Van
Schaack, Amerika
Pán Eduardo Ferrer MacGregor, Amerika

International
Commission
of Jurists

P.O. Box 1740
Rue des Buis 3 CH
1211 Ženeva 1
Švajčiarsko

t +41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org